S. FERRANDI KARTHAGINIENSIS ECCLESIAE DIACONI OPVSCVLA.

Olim editum, nunc paullo emendatius.

S. Ferrandi Karthaginiensis Ecclesiae Diaconi, ad Reginum Comitem Paraeneticus, Qualis debeat esse Dux religiosus in actibus militaribus. siue, De septem regulis innocentiae.

Numquam antea edita.

Epistula eiusdem ad Anatolium Diaconum vrbis Romae.

Epistula eiusdem ad Seuerum Scholasticum Constantinop.

LVDOVICO MADRVTIO S. R. E. CARDINALI, ET EPISCOPO, PRINCIPIQ. TRIDENTINO.

Achilles Statius Lusitanus Sal.



CHILLEM Graecorum ducem fortissimum felicem propterea dixit Alexander Macedonũ rex, quod ei Homerus poetarum excellentissimus virtutis, ac facinorum maximorum laudator contigisset. In quo mihi quidem videtur ille fecisse inuide, cum poetae plurimum, duci nihil, aut parũ admodum tribuit. Ego enim parem profecto vtriusq. felicitatem iudico, multumq. vidisse poetam existimo, qui tot sibi propositis totius Graeciae ducibus, eum delegerit, quem meritis, atq. omnis aeui fide dignis laudib. exornaret. Nihil est enim, mea quidem sententia, intemperantius,

ne dicam etiam turpius, quam eos, quos solet adulatio, cumulare falsis laudib. quas nec viuentes mereantur, & ipsa olim incredula posteritas oderit. Haec vero pestis, inmane, quantum hodie lateq. grassatur? Vtinam, Ludouice Madruti, tam felix ego tibi laudator, quam tu es ipse laudabilis, contigissem. Quid enim est, vnde laus aliqua duci possit amplissima, quod in te quisquam desideret, aut cuius in dicendo vim excellens virtus tua nō superet? Gens omnis tua iam olim clarissima, claritatē tamen omnibus tum belli, tum pacis artib. in dies auxit. ad quam tu quantū decoris, atq. ornamenti demū addideris, quanta gloria gentem gloriosissimam cumularis, vellem equidem vt vere, sic etiam digne possem dicere; & vt possim, tuus me tamen tenet atq. impedit pudor. Quippe te virtus per se ipsa delectat, quā laudis nullius cupiditate, sed tuapte sponte atq. optimae naturae paene instinctu quodam appetis atq. sectaris. Sed vt taceam ipse victus magnitudine praeclarissimarum laudum tuarum, res, dignitas, vrbis, immo vero orbis totius caritas,

tas,

tas, propensio, gratia, quae tua sint in remp. quae in bonos omnis merita, loquuntur. Quae merita potius quam generis tui clarissimi splendor, ad istius ordinis amplitudinem atq. auctoritatem virtutis tamquam gradibus extulerunt. Multum in optimarum artium studijs operae felicissime posuisti, & illud in primis genus litterarum coluisti, quae Christianum maxime decent hominem: ea vero est Theologia, quā tu sic amplexus es, vt ipsa rerum maximarum scientia minime contentus, pectus animumq. sanctissimis morib. informaris, excolueris. Multas ad summos principes admirabili quadam laude legationes obiuisti. Ergo tot recte facta, tam multae litterae, tanta deniq. puriter actae vitae innocentia Pontifices max. Pium IV. ac Gregorium XIII. adduxerunt, illum quidem olim te Cardinalem vt faceret, hunc vt cum alijs alias, tum maximo illo pridē augeret munere in eos inquirendi, eorumq. caussas cognoscendi, qui diuinū ipsum numen quoquo modo nefarie violassent. Sed quae te virtus istuc euexit, eadem quo videlicet vsq.

virtuti aditus patet, olim prouehet. quae me quoq. ipsa scribendo longius, quam tu velles, fortasse prouexit. Et si enim tibi debeo profecto plurimum, mihi tamen gratulor, quem vel leuissima adulationis vllius suspicione tua merita, & nota dignitas liberarunt. Sed idē tibi iamdiu multis nominib. obligatus, non laudando, sed offerendo hoc munusculo, quantum deberem, declaratum nunc; non, quod minime licebat, dissolutum volui. Accipies igitur libenter, ac boni etiam consules antiquissimi, doctissimi, sanctissimiq. viri Ferrandi diaconi scriptorum qualescumq. reliquias. Quae tibi futurae sunt eo gratiores, quod quae membranae veteres beati Vigilij episcopi Tridentini, cui tu longo multorum saeculorum interuallo successisti, eaedem quoq. Ferrandi nostri, ne videlicet ad posteros sine diacono perueniret episcopus, monumenta multis locis superiorum temporum neglegentia labefactata corruptaq. continebant. Hortari itaq. propemodum me uisus est Vigilius, vt hinc ad te mittendi vel nostras, vel veterum scriptorum lu-

cubrationes

eubrationes initium ducerem. Quod, vt spero, te id maxime volente, saepe facturus sum. Vale. Dat. Romae. Eidib. Iulijs. CIↃ. IↃ. LXXVIII.

Huius Ferrandi meminit Cresconius in praefatione in concordiam canonum ad Liberinum, his verbis.

Item proposui hoc canonum breuiatum a viro reuerentissimo Ferrando Karthaginis ecclesiae diacono iam fuisse digestum, & debere eum nostrae eruditioni sufficere, ne aliud exquirendo, eius prudentiae deprehendamur in aliquo derogare. Cui nostrae excusationi submouendae ididem obiecisti, non ad illius sapientissimi viri reprehensionem hoc te exquirere velle, sed nostram potius scientiolam industriosius cupere elimare.

Iohannes Trittemius in catalogo scriptorum ecclesiasticorum.

Ferrandus diaconus ecclesiae Karthaginiensis, ad quem S. Fulgentij episcopi Ruspensis nonnulla extant opuscula, vir in diuinis scripturis & studiosus & eruditus, & non minus sanctitate conuersationis, quam doctrina venerabilis, fertur quaedam viuacis ingenij cudisse volumina, de quibus ad notitiam meam subiecta tantum peruenerunt.

De septem regulis innocentiae, ad Reginum comitem lib. 1. Socialis vitae laborib.

Ad S. Fulgentium epist. 1.

Epistular. ad diuersos lib. 1.

Claruit cum Fulgentio sub Anastasio Imp. anno Domini. D.

S. FER-

S. FERRANDI KARTHAGINIENSIS ECCLESIAE DIACONI

AD REGINUM COMITEM PARAEneticus, Qualis esse debeat dux religiosus in actibus militaribus.

SOCIALIS vitae laboribus exercendus, mox ignorantia pueritiae vt rationalis homo caruerit, aut Deo incipit, inlustris dux Regine, aut saeculo militare. Nemo, ait, militans Deo implicat se negotijs saecularibus. ostendens esse milites Dei, sicut sunt etiam milites saeculi. Duplex ergo militia duo genera militum signat. Alios militia corporalis laborare cum mundo secundũ voluntatem terreni regis adstringit, alios militia spiritalis ad caelestia castra, per gratuitam gratiam caelestis imperatoris adducit. Milites saeculi passionib. & desiderijs varijs tenentur obnoxij, milites Dei carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs. Illi dapib. nutriuntur, isti virtutib. Illi rapere aliena conantur, isti etiam propria vel perdere, vel misericorditer erogare. Illi quaerunt vnde falsis laudibus extollantur, isti quaerunt vnde sempiternis praemijs honorentur. Illis tribuit imaginem laetitiae vanitas, istis vera confert gaudia veritas. Illi suis vtilitatib.

2. Tim. 2

Galat. 5

litatib. consulunt, isti communib. Illi perituram patriam perituri saluare festinant, isti numquam perituram ne in aeternum pereant, possidere desiderant. Illis viuere labor est, & mori suppliciũ,
Philip. 1 istis viuere Christus est, & mori lucrum. Illi praeliantur contra visibiles, isti contra inuisibiles inimicos. Illos auaritia crudeles, istos misericordia benignos. Illos inuidia contentiosos, istos facit mansuetudo pacificos. Illi per superbiam pro suis honoribus litigant, isti per humilitatẽ alter alterum existimant superiorẽ sibi. Per illos Babylonia regitur, per istos & in istis a Domino Hierusalem caelestis administratur. Et plerumq. contingit, vt corporib. adunati, quamuis mentib. separati, simul milites Dei & milites saeculi prosperitates & aduersitates sentiant temporales. Sed milites saeculi prosperitas extollit, aduersitas deicit; milites autem Dei siue in prosperitate, siue in
2. Cor. 1 aduersitate inmobiles perseuerant; quia gloria eorum testimonium est conscientiae. Vbi requiescunt quando tribulationes patitur mundus? vbi timent hostem continentiae perpeti? quando suppetit abundantia voluptatum? De radice temporalis felicitatis germinant spinae cupiditatis. Milites Dei libenter audiunt beatũ Iohanẽ commi-
1. Ioan. 2 litonib. proprijs tuba fortiore clamantem. Nolite diligere mundũ, neq. ea quae in mundo sunt. si quis diligit mundum, non est caritas patris in eo. quoniam omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & ambitio saeculi, quae non est ex patre, sed ex mundo

mundo est. & mundus transit, & concupiscentia eius. qui autem facit voluntatem Dei, manet in aeternũ. Quibus audientib. atq. oboedientib. huic saluberrimae admonitioni, quotiens occulta dispensatio pijssimi redemptoris potestatem iudicandi ac disponendi terrenam rempubl. tribuit, tunc ex parte militia saeculi non est grauiorib. referta peccatis, tunc facile corripiuntur inquieti, consolantur pusillanimes, suscipiuntur infirmi, licentia scelerũ demitur improbis, & bene agendi sortitur innocentia libertatem. Rogemus ergo precib. adsiduis eum qui disponit orbem terrae in aequitate, faciens vniuersa secundum consiliũ voluntatis suae, quoniam de ipso Psalmista veraciter cantat, Omnia quaecumq. voluit fecit in caelo & in terra, in mari & in omnib. abyssis; vt milites suos sub habitu militiae saecularis latentes, promouere dignetur ad maximas dignitates, regens eos intus, & regendis alijs scientiam tribuens, sicut tibi quoq. Dux inlustris Regine, iam donasse cognoscitur. Et ideo laudabili sollicitudine interrogasti venerabilis memoriae Fulgentiũ pontificem Ruspensis ecclesiae, qualis tibi militarib. actibus occupato regula esset spiritalis propositi retinenda. Sapienter profecto responsum sapientiae a sapiente quaesieras, nec interroganti, nec interrogato sancta prudentia defuit. Et tu quod ille docere poterat iam gerebas, & ille hoc docere poterat quod tu gerebas. Mores tuos tu in sermonib. eius agnosceres, sermones suos ille ex tuis morib. adprobaret. Modo autem quia se-

Psal. 9.

Ps. 134.

Fulgentius.

mipleni libelli imperfecta dictatio nihil huic tuae interrogationi cognoscitur respódisse; (principia enim gloriosi operis primam quaestionem litterarum tuarum diutius ventilant, Vtrum caro Christi corruptibilis an incorruptibilis fuit. vnde adhuc disputans ille doctor egregius, antequam fideliter, ratione fidei reddita, de actibus militaribus cum pietate tractandis inciperet loqui, transiuit ad aeternae beatitudinis immortalia gaudia, verbum Dei, quod in corde & ore semper habuit, facie ad faciem contemplaturus;) importabilem sarcinam super humeros debiles ponis, vt me iubeas tanti viri quasi hereditarium debitum soluere. Numquid ego sic repletus sum sapientia sicut ille? numquid eadem mihi facultas eloquij? numquid similis data est auctoritas dignitatis? aut vel ipsa saltem piae conuersationis innocentia talis est mihi, quem praeteritis ac praesentib. excessib. implicatum, mentis pariter & corporis grauat infirmitas? Quid igitur faciã? Volo satisfacere desiderio tuo, nec valeo; maxime quia cogitans & retractans merita iniquitatum mearum, superbiae proximũ iudico, ducere alios per iustitiae semitas, per quas ipse non ambulo. Vae mihi misero, donec misereatur altissimus. Ecce ego militiae ecclesiasticae vinculo alligatus, curis saecularibus dissipor; & quomodo in saeculo militanti, militiae spiritalis audeam leges ostendere? Plorandum ne mihi est, an loquendum? Vita alterius erudienda videtur, an mea potius corrigenda?

Virtus

Virtus prima eſt, bene viuere; ſecunda, recte docere. Fruſtra autem recte docet, qui bene non viuit. Ego ergo nec dum bene viuens, quomodo recte doceam? Verumtamen quia non homo docet hominem, ſed Deus doctor eſt omnium; nec humana mandata, ſed diuina quaeris audire; praeteriens qualis ego ſim, cognoſce qualis eſſe debeas, immo potius qualem te eſſe nobis congaudentibus gaudeas. Gratiae Dei adiutorium tibi neceſ- vii. *Reg.*
ſarium per actus ſingulos crede, dicens cum Apoſtolo; Gratia Dei ſum id quod ſum. Vita tua ſpe- 1. *Co.* 15
culum tibi ſit, vbi milites videant quid agere debeant. Non praeeſſe appetas ſed prodeſſe. Dilige rempubl. ſicut teipſum. Humanis diuina praepone. Noli eſſe multum iuſtus. Memento te eſſe *Eccls.* 7.
Chriſtianum. Videtur enim mihi per has ſeptem regulas Innocentiae in actibus militarib. poſſe homines ſpiritales Deo placere, nullumq. diſpendium pati morum bonorũ, ſed proficere potius ad incrementa maiora iuſtitiae. Si vis ergo perfectus eſſe miles Dei inter milites ſaeculi, tene firmiter quod diximus breuiter. Si enim gratiam confitearis, requieſcet ſuper te ſpiritus timoris *Eſa.* 11.
Domini. Si vita tua ſpeculũ ſit vbi milites videant quid agere debeant, requieſcet ſuper te ſpiritus pietatis. Si non praeeſſe appetas ſed prodeſſe, requieſcet ſuper te ſpiritus ſcientiae. Ille enim ſcit praeeſſe, qui vult prodeſſe. Si diligas rempublicam ſicut teipſum, requieſcet ſuper te ſpiritus fortitudinis. Si humanis diuina praeponis, requieſcet ſuper te ſpiritus conſilij. Si libenter audias

dias

Eccls. 7. dias; Noli esse multum iustus, requiescet super te spiritus intellectus. Si memineris te esse Christianum, requiescet super te spiritus sapientiae. Et per septiformis spiritus abundantiam misericors Deus, sicut veracissime amici sui fidelissimo Iob

Iob. 5. dixerunt, in sex tribulationib. liberabit te, & in septima non tanget te malum. In fame eruet te de morte, & in bello de manu gladij. A flagello linguae absconderis, & non timebis calamitatem cum venerit. In vastitate & fame ridebis, & bestias terrae non formidabis, sed cum lapidib. regionum pactum tuum, & bestiae terrae pacificae erunt tibi. Et scies quod pacem habeat tabernaculum tuum, & visitans speciem tuam non peccabis. Necessarium plane est partitionis ordine custodito, singulatim de his septem quasi generib. disputantem, beniuolus & intentus aduertas; illud principaliter sciens, neminem sine gratia Dei recte intellegere, neminẽ iuste viuere. Deus enim dat intellectum, Dominus quem voluerit religiosum facit. Nihil boni habemus ex nobis.

Iacob. 1. Omne datum optimum, & omne donum perfectum, Iacobo Apostolo testante, desursum est, descendens a patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.

Prima Innocentiae regula.

PRima proinde est regula Innocentiae, quam tenere inter actus debeas militares, vt nihil viribus tuis superbus adsignes, sed omnia quae sapienter, aut fortiter, aut feliciter geris, ad laudem

referas potentiſſimi creatoris. Memor ſemper quod populo Iſraelitico ingrediens terram repromiſſionis Moſes loquatur, humilitatis ſanctae volens omnes habere virtutes. dicit enim; Ne dicas in corde tuo; Virtus mea, & potentia mea fecit mihi virtutem hanc magnã. Et memor eris domini Dei tui, quia ille tibi dat potentiam ad faciendam virtutem. Sicut plenius etiam propheta Hieremias admonet; Non glorietur ſapiens in ſapientia ſua, & non glorietur fortis in fortitudine ſua, & non glorietur diues in diuitiis ſuis, ſed in hoc glorietur, qui gloriatur, intellegere & ſcire, quoniam ego ſum Dominus, qui facio miſericordiã, & iudicium ſuper terram. Frequenter igitur ſi fieri poteſt, & indeſinenter uoce cordis & corporis exclamabis; Domine fortitudo mea, & adiutorium meũ in die malorũ. Et iterum; Sana me domine & ſanabor, ſaluũ me fac, & ſaluus ero, quia gloria mea tu es. Ita enim dicendo, ſanctiſsimi Pauli doctrinã ſequi videberis, dicentis; Qui gloriatur, in domino glorietur. Et tunc ſuper te prophetica ſententia complebitur; Benedictus homo qui confidit in domino, & erit dominus ſpes eius, eritq. ſicut lignum fructiferum ſecus aquã, & ad vmorem mittet radices ſuas, non timebit cum venerit aeſtus, & erunt in eo frutices nemoroſi, & in anno ſiccitatis non timebit, & non deficiet a faciendo fructum. Deficiet ſi obliuiſcantur illius, de quo fidelis Eſaias fidelibus enarrat; Deus ſempiternus dominus, qui creauit terminos terrae, non deficiet, neq. laborabit, neq. eſt inue-

Deut. 8.

Hiere. 9.

Hiere. 16

Hiere. 17

2: *Co.* 10

Hiere. 17

Eſa. 40.

ſtigatio

ſtigatio ſapientiae eius; qui dat laſſo virtutem, & his qui non ſunt, fortitudinem & robur multiplicat. Deficient pueri, & laborabunt, & iuuenes in infirmitate cadent. qui autem ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem, adſument pennas ſicut aquilae, current, & non laborabunt. Curre miles Dei feſtinanter, vt numero talium ſociatus, negotia militaria ſecurus geras. Si enim conſilio vti neceſſarium fuerit, reſpondet tibi continuo

Prou. 8. Sapientia; Meum eſt conſilium, & mea tutela. Si praelio dimicandum, fortiſſimi Dauid audies vo-

1. *Re.* 17. cem; Non in gladio, neq. in haſta ſaluat Dominus; ipſius eſt enim bellum. Si contra hoſtiles impetus praetendere diſponis excubias, Pſalmus

Pſ. 126. cogitanti reſpondet; Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, in vanum vigilant qui cuſtodiunt eam. Si paruus exercitus contra hoſtium multitudines innumerabiles educendus ſit, orante Iudith protinus confortaberis, conſona oratione dum

Iudith. 9 gemebundus exclamas; Non in fortitudine eſt fortitudo tua, neq. virtus tua in potentatibus, ſed humiliũ eſt Deus, indigentium auxiliator, infirmorum opitulator. Si concordia militum quaeritur, recordaberis ſcriptum; Domini eſt pax. Si oboedientia, uoce Pſalmi domino Deo tuo canta

Pſal. 17. bis; Eripies me de contradictionib. populi. Sub nomine autem populi, etiam multitudo militũ non abſurde intelligitur, maxime quia in huiuſmodi populo ſaepe abundat contradictio, feritate naturali materiam ſeditionibus miniſtrante. Periculoſa eſt autem militum contradictio; caedi-

bus

bus enim rapinisq. vicina est; & dulcis est oboedientia, dum monitis salutarib. sapientissimi ducis libenter obtemperant. Nec dubitari penitus oportet in actib. militarib. supernae virtutis auxilio duces fortissimos indigere, clamante Dauid, & quasi in contentione generis humani respōdente eis qui confidunt in virtute sua; Benedictus dominus Deus meus, qui docet manus meas ad praelium, & digitos meos ad bellum. Misericordia mea & refugium meum, susceptor meus & liberator meus, qui subiciet populos sub me. Hoc quippe intellegens, a Domino tibi populos subici, voluntatem Domini proculdubio facere properabis; & nō potestate sola terrebis subditos, sed tranquilla consilia praebebis oboedientibus, dans operam talis esse, quales vis alios inuenire. Ps. 143.

Secunda Innocentiae regula.

SEcunda quippe regula est Innocentiae militarib. actibus occupato, vt quasi in speculo, sic in illo milites videant quid agere debeant, & magis eos imitatio ad bonum prouocet, quam potestas. Dux enim sapiens illuc debet ire, quo cupit ducere subditos. Ideo enim dicitur dux, quia ducit, & seipsum vtiq. ducet, si per viam regiam putat posse ambulare, quos ad foueam malae vitae malum exemplum praebendo perducit. Tu ergo esto signifer disciplinae sanctissimae, tu erige trophaeum virtutis intuendum iugiter ceteris, tu imitandus appare. Quicumq. te audit praecipientem, non redarguat aliter operantem. Pone sem-

Rom. 2. per in corde tuo sermones Apostoli dicentis; Inexcusabilis es o homo omnis qui iudicas. In quo enim alium iudicas, teipsum condemnas. eadem enim agis quae iudicas. Et quae culpabilia pronuntias, vitare prius studebis, postea condemnare. quaecumq. laudabilia, operari prius, postea iubere. Vita quippe optimi ducis speculo comparata bene inspicitur, si luceat in ea non simulato colore; sed verissima prorsus ostensione, fides, iustitia, misericordia, patientia, continentia, & non imprudens aestimatio futurorum. Fidelis dux eris, si iudicio sapientium, non sermonib. adulatorum proberis, & cognoscaris recte credere, neminem fallere, promissa perficere. Iustus autem dux eris, si iudicio sapientium, non sermonib. adulatorum proberis, & cognoscaris perseuerantes in malitia punire, bonis fauere, singulorũ merita discernere, reddere omnib. debita. Misericors dux eris, si iudicio sapientium, non sermonib. adulatorum proberis, & cognoscaris diligere pauperes, gubernare subiectos, indigentib. ministrare, postulantib. veniam clementer ignoscere, docere insipientes sapientiam, reuocare in flagitijs ambulantes avia sua mala, Dominum rogare pro inimicis, pacificare discordes. Patiens dux eris, si iudicio sapientium, non laudib. adulatorũ proberis, & cognoscaris laborare pro vtilitatib. aliorum sine emolumento cupiditatis, iniurias pati, nec facere, non habere vlciscendi libidinẽ, metu aduersitatis nullatenus frangi, desiderio prosperitatis minime rapi, perseuerare in his

quae

quae bene adſumpſeris, ſperare miſericordiā Dei etiam ſi diſtulerit ſubuenire, nihil cito ſine conſilio facere, quidquid imperat ſuperior oboedienter excipere, quidquid praecipis inferiori, ſine perturbatione diſponere. Continens dux eris, ſi iudicio ſapientium, non laudib. adulatorum proberis, & cognoſcaris res alienas nec concupiſcere, nec auferre dum poſſis, nihil agere violenter, nihil fraudulenter, nihil ſine modo, nihil propter voluptatē, nihil propter auaritiā, nihil vetitum legib. aut conſuetudini contrariū ciuitatis vel gentis, ſi tamen ipſa conſuetudo nec religioni nocet, nec bonis morib. aduerſatur. alioquin conſuetudo mala ſine morib. niſi expellatur, occidit. Nihil ergo aduerſus conſuetudinem, ſed bonam, gerere, virtus eſt continentiae. Profectò autē ſi continens vixeris, etiā de futuris non imprudens inuenieris exiſtimator; ſiue vigilando contra inſidias aduerſariorū, ſiue ſciēdo qui ſoleant euentus rebus ſingulis deputari, vnde oriātur ſeditiones, vnde noua bella naſcantur, vnde diſſolutio ſeueritatis, vnde rapinarum damnoſa licentia, vt haec omnia in ſuis amputata radicib. iter ſapientiſſimo duci quietiſſimae diſpoſitionis aperiant. Audienda ſunt etiā Iohānis Baptiſtae fideliſſima monita, quae milites audierunt, quando eis interrogantibus; Quid faciemus & nos? non ait; Ite, *Luc. 3.* arma deponite, bellorum fugite certamina, ſolis orationib. vacantes, imperatoris praecepta contemnite; ſed alia quaedam propoſuit obſeruanda, dicens; Neminem concutiatis, nulli calumniā *Ibid.*

faciatis, contenti estote stipendijs vestris. Concutere vero est aperte facere violentiam; calumniari, occasionem nocendi requirere, quoniam qui stipendijs suis noluerit esse contentus, aut frena disciplinae simul disrumpit, ut temerarijs excessibus aliena diripiat, & hoc prohibens sanctus
Ibid. Iohannes, dixit; Neminē concusseritis. aut requirit caussas offensionis, vt sub aliquo iustitiae colore terreat innocentes, atque auaritiae suae, vel potius rapacitati satisfacere cogat inuitos. quod
Ibid. prohibens sanctus Iohānes, dixit; Nulli calumniā feceritis. & remota huius duplicis malitiae peruersitate, quid sequendum fuisset adiecit; Con-
Ibid. tenti estote stipendijs vestris. Beati erunt milites, si haec praecepta custodiant. beata respub. si tales meruerit habere milites. beatus dux, in cuius exercitu tales esse contigerit plurimos; verumtamen plus beatior apparebit, si ipse fuerit talis, neminem scilicet concutiens, nulli calumniam faciens, contentus stipendijs suis. Nam profecto quanto dignitate maior existit, tanto magis & concutere, & calumniam facere potest, & non esse contentus stipendijs suis. Hinc autem plerumq. maximis ciuitatib. adflictio nascitur, hinc grauissimae crudelitates, hinc mille artib. lucri exquisita compendia, hinc venalitas in iudicijs, hinc remissio in proelijs, hinc totius reipub. deminutio, si dux coeperit non esse contentus stipendijs suis, & super emolumenta publica, priuatis amplificari commodis cupiens, vtilitatis tantum suae curam gerat, salutem vero vel securitatem negle-
gat

gat subditorum. Talis dux non est circa aequales modestus pariter & suauis, sed litigiosus & auarus; non est circa inferiores mansuetus, comis & facilis, sed crudelis, personarum acceptor, & difficilis. Sub isto disciplina militum cito deterioratur. Cui enim prouincialium velint milites parere, quos ab ipso duce pati conspexerint fraudem? Quomodo contenti sint stipendijs suis, qui ducẽ suum nobilitari sentiunt de facultatib. alienis? Nonne quando dux aliquem concutit, ipsis vtitur ministris ad violentiam? Quando alicui calumniam facit, per ipsos negotiũ fraudis exercet. Imperando ergo eis frequenter iniquitatem, contemnere eos efficit aequitatem. Vult itaq. dux sapiens, vt sit miles quietus, pacificus, subditus; sit ipse iustus, misericors, temperatus, & in sua administratione non praeesse diligat, sed prodesse. Imitetur bonis actib. Samuelem, comparet sibi liberam fiduciam verecundae & honestae libertatis, vt ingenua fronte dicere valeat subiectis sibi, sicut dixit Samuel; Ecce adsum ego, respon- 1. Re. 12.
dete contra me in conspectu Domini, & in conspectu Christi eius, si vitulũ alicuius tuli, aut asinum alicuius tuli, aut alicui vestrũ per potentiã nocui, aut aliquẽ oppressi, aut de manu alicuius accepi pro exhortatione vel calceamentum. Respondete aduersum me, & reddã vobis. Et respondeatur etiã ei quod dixerunt ad Samuelẽ; Nemi- *Ibid.*
ni nostrũ nocuisti, nec per potentiã aliquẽ oppressisti, nec confregisti nos, neq. accepisti aliquid de manibus nostris. O quam gloriosus dux erit ante

faciē principis, qui ista audire meruerit. Magnificabunt eum proceres, benedicent humiles, sequetur illum fama diuitijs omnib. melior. Dabitur ei, sicut scriptum est, fidei donum electum, & in templo Dei placidior bonorum laborum fructus bonae famae. Et si forsitan remoueatur, aut rempub. non administrare iubeatur, manebit & permanebit in omnium dilectione quasi praesens. Quisquis autē successerit ei, non quod reprehendat, sed quod miretur inueniet; si tamen magis prodesse diligat, quam praeesse. Multi enim praesunt, sed omnino pauci prosunt eis populis quibus praesunt. Quisquis priuatis honorib. inhiat, despecta vtilitate subiectorum, magis praeesse appetit quam prodesse. Talis autem dux inutilis est & iniustus, nec regere potest stantem remp. nec reparare conlapsam.

Pro. 22. Sap. 3.

Tertia Innocentiae regula.

TErtia ergo est regula Innocentiae actib. militarib. occupato, si ideo praesis ut prosis. Prodesse autem videberis, si tempus & locum tuae administrationis intellegas. Et tempus quidem considerabis, dum sapienti discretione perpendes, vtrum pacificum sit, an tumultib. bellicis inquietum: Saepe enim quod in pacis otio vindex disciplina persequitur, inter turbas & gladios cauta tolerat patientia. Locum vero recte considerabis, vtrum sterilis, an fertilis; vtrum nutriendo exercitui sufficiens, an minus idoneus; vtrum desolatus & incultus, an inconcussus, & diligenter

appareat

appareat exaratus. Quotiens enim reparatione indiget locus, vbi gubernare videris exercitum, contemnenda sunt omnia lucra priuata, etiam quae sibi consuetudo tam libere vindicat, & seueritatis paullo rigidior temperanda censura. Praeter haec quoque duobus modis prodesse videberis, si neminem laedas, & illos qui solent aut volunt laedere, prohibeas quantum potes, immo quantum posse donauerit Christus. Tunc autem dux optimus neminem laedet, si in omni praetorio illius non audeat aliquis amicus, cliens, medicus, armiger, aut propter officij publici deuotionem lateri ducis semper adiunctus, concessa beneficia vendere. Quid enim miseros iuuat, si dux exhibeat continentiam boni ducis, & alius sibi de potestate illius occasionem faciat auaritiae satiandae? Tales habeat socios aut ministros, qualem se esse debere cognoscit. Quisquis enim duci familiariter inhaeret, cui multa exequenda committit, manus est ducis; merito quidquid illi accipiunt, ad illum sine dubio creditur pertransire. Nec potest esse ducis optimi fama bona, quando fuerint ministeria mala. Deinde quomodo corripiet extraneos, nisi prius correxerit suos? Quis dubitet in exercitu constitutus facilius ad committenda prosilire facinora, si viderit adsistentes duci perpetrare licentius deteriora? Facile autem custodiet omne vulgus, quamuis indomiti exercitus, quod homines duci valde familiares seruauerint. Caueat ergo diligenter, caueat ne quis hominum suorum miseros noceat,

& dum se bonum putat, malus propter malos putetur, quib. aut fauere dicendum est, aut consentire, quando ipso praesente talia gesserint, qualia etiam si ipse non gerat, non habere credatur sed fingere bonitatem. Non potest sapiens dux excusari de ignorantia, quotiens forsitan dixerit; ego nescio, non audiui, nullius ad me querella peruenit. Per ipsum namque quid agatur a suis oportet inquiri, quia nemo eos audet publicis interpellationib. accusare, quorum violentias alij timent, alij patiuntur. Dux ergo perscrutator acerrimus effici nullatenus dubitet, cui ex hac diligentia publicae seueritatis nascetur auctoritas, vt omnino prosit, quando neq. a se, neq. ab alio sinit quempiam laedi. Potest plane per hanc diligentiam sic adquirere bonam famam, vt etiam si persona superior laedere voluerit subditos, libera intercessione subueniat, & parcendum facile persuadeat, quib. ipse primo pepercerit. Pulchre autem nos via disputationis ad hunc locum deduxit, vbi vt necessarium bonis ducib. diceremus, etiam suggerendo principib. prodesse subiectis. Nouimus enim plurimos, vt placeant potiorib. minus consulere inferiorib. Ex eorum numero esse arbitror, qui prouinciae vbi administrant, indigentiam siue tribulationes celando, salutem nuntiant permanere. Quidquid aspiciunt lapsum, gloriam suam facientes, si mentiantur stare quod norunt perisse. Coguntur vero, vt verbis improbis credulitatem comparent, multiplicare miserorum prouincialium damna, per quae videantur

deantur quasi lucra, sed inimica prorsus reipub. pijssimis principib. prouidere,† parationi potius regionis inpedientes. Et vbi apparere gestiunt vtiles, ibi sunt prorsus inutiles. Inponendo enim grauiora onera, succumbere faciunt populos fatigatos, nec relinquunt successorib. suis, praeter luctus & lacrimas. Nolo te istis similem reperiri, si prodesse diligis, non praeesse. Praesta aliquid dignum memoria, quod recordetur posteritas, & temporum tuorum nulla nascatur obliuio. Da operam diuites relinquere, quos inueneris pauperes. Abundantiam prouidere vbi etiam tu penuriam vel pertulisti festines. Et si quidem sufficit virtus tua, prouinciam sine tarditate restaura. Si vero pijssimi operis inest voluntas, deest facultas, defer hoc ad conscientiam potestatis superioris. Esto testis fidelis alienarum miseriarũ; supplica, obsecra, donec impetres adiutorium. Labora diu petendo, ne alij diuturnas angustias perferant laborando. tu enim iudicaberis praestitisse quidquid vniuersis te postulante praestabitur. Noli apparere similis ad horã placere volentibus, qui videntes, aut sentientes, aut interdum etiam perferentes in prouincijs, vbi militant, mala, per relationes falsas nuntiant bona laetissimo nuntio, putantes sibi praestari, vt vel vtiles administrationi quam gerunt, vel necessarij videantur. O ingemiscendum nefas. Dum quaerunt praeesse, nõ cogitant prodesse, sed priuati honoris iniustam potentiam per aliena seruare conantur incommoda. Quos tamen aliquando malignae ambitionis

† *f. pacationi.*

tionis astutia decipit, dum coeperit fama publica loqui quod tacent, repertiq. fuerint in sua professione mendaces. Auertat Deus hanc dementiam semper, & hos mores a ducib. optimis, qui prodesse diligunt, non praeesse. Tunc enim respubl. bene gubernatur, & de magnis potest liberari periculis, si dux eius tantum eam diligat, quantum seipsum. Manifesta quippe sententia est veteris le
Deut. 6. gis; Diliges proximum tuum sicut teipsum. Quã
Mat. 22. noui testamenti praedicator idoneus ita repeten
Galat. 5. do confirmat, & innouat Paulus, Omnis, inqui-
Leuit. 19 ens, lex in vno sermone completur, in eo quod diligis proximum tuum sicut te ipsum. Quis autem melior proximus aestimandus est duci sapientissimo, quam respubl. cuius ei & negotia, & status, salusq. committitur? Diligat ergo eam sicut seipsum, quia diligendo eam sicut seipsum, desiderabit eam videre pacificam, quietam, fructiferam, sine aliqua perturbatione tranquillam; sicut ipse vtiq. quantũ potest nititur, vt pacificus, quietus, opulentus, & sine aliqua sit perturbatione tranquillus. Ingredere igitur tu virorum optime, quotiẽs cogitas qualis esse in actib. militarib.
f. laten- debeas, ingredere conscientiae tuae †latissima pe-
tissima. netralia, vide ibi quomodo cupias habere laetitiam, & diligenter caue, vt respub. quam diligis sicut teipsum, nullam possit pati tristitiam. Considera, quia nec damnum tibi vis euenire, nec dolorem, nec dedecus; & ab istis malis eripere festina rempub. Si displicet tibi quando ipse priuatim violentiam pateris, odire debes quorum violentijs

lentijs respubl. tribulatur. Si rapinas bonorum tuorum tolerare formidas, consuetudinẽ rapiendi tolle raptorib. Si detestaris, & inimicum veraciter putas quicumq. te falsis accusationib.adpetiuerit, execrabiles iudica prouinciae totius accusatores. An forsan difficile arbitraris, vt patiatur accusatores tota prouincia? Mihi crede, saepius patitur. Accusatores eius sunt ambitores,quibus vt potestas detur opprimere pauperes, inpossibilia pollicentur,& desolatis,† belli quoq. incursu *f. belliq.* iam perditis regionib. statum pristinae stabilitatis adscribunt, adhuc vigere cuncta mentientes, adhuc posse nõ functiones solitas, sed noua quoque, si adiciantur, tributorum pondera substinere.Culpant autem susurris absconditis ministros fiscalis exactionis, desidesq. eos, aut nimium remissos voluntarie,nulla prouidere lucra reipub. mentiuntur. sibi vero dũ commissa fuerit actio, per nimiam fidelemq. diligentiam cuncta effici prospera. Sed o pertinax cupiditas: diligentia eorum crudelitas, ratio depraedatio melius appellatur. Ideo cupiunt emere grauissimas actiones, quia cogitant vendere. Promittunt falsa, vt vera subripiant, blandiuntur vt noceant. Piam quasi sollicitudinem pro vtilitatib.publicis gerunt,sed adfligere simul omnia,& deteriorare moliuntur. Euertere cupiunt, non gubernare; dissipare, non custodire; deuorare,non pascere.Materiam seditionibus,incrementa miserijs,caussam fletib. sub ministrant, hoc agentes,vt cum prouincia prope *†f. deest,* mortua † ne tardius moriatur. Saepi aures tuas *fit.* spinis *Eccl. 28.*

ſpinis, ne audias vocem maligne loquentium. Quando eos conſpicis agrorum laudare fertilitatem, nuntiare abundantiam pluuiarum, loca frequenter amoena depingere; time fabulam blandam, ſermo huiuſmodi viſcus eſt, haerere ibi nullatenus debet boni ducis voluntas. Nec requirendum cenſeas, vtrum aliquid veraciter narrent. artifici enim conſuetudine vitiorum non minus cauti ad nocendum, licet ſciant omnia deperiiſſe, quaerunt tamen aliquanta loca ſatis rara, quae miſericordia Domini protegente meruerunt vel inlaeſa ſeruari, vel forſitan parum laedi, quorum nomina commendata memoriae frequentius recitantes, comparatione eorum magnitudinem generalis calamitatis extenuant, & dicunt, ſicut probare ſine dubio potuiſti, his functionib. prouincia ſufficit. ille enim locus tantum habet vti-
Pſ. 143. litatis. O miſeri, quorum os locutum eſt vanitatem, & dextera eorum, dextera iniquitatis. Si bono ſuo apertos habent oculos, vnde populus gemit aſpiciant. Si ſtatera iuſta ſit in labijs eorum, prius numerent quanta perierint, poſtmodum
f. deeſt. quanta remanſerint. An ibi nihil vident, † vbi
periſſe. pietas indigetur, & hoc luminib. ſollicitis notant, vnde inuidia generetur? Longe fac viam tuam ab illis, domum tuam ſemper inueniant clauſam. Diſpliceant tibi noxia ſuggerentes, & ſe diſpliciuiſſe cognoſcant. Ipſis quippe adhaeret familiariter etiam turba peſſima delatorum, qui latenti murmure ducibus optimis facultates inſinuant alienas, vt laqueis auaritiae captiuati, piae admi-
niſtrationis

nistrationis perdant opinionem, si adquiescant inprobis persuasionibus, & cogitent quae sibi nuntiantur auferre. quid aliud nisi calumnias innocentib. hominibus excitaturi? Detestabile profecto genus hominum, nimisq. abominabile, delatores. In cuius praetorio minime emerserint, ipse diligit remp. sicut seipsum, nolens alijs facere, quod ipse pati noluerit.

Quarta Innocentiae regula.

HAec enim quarta est Innocentiae regula militarib. actib. occupato, quam tenes & tenere firmiter debes, Vt diligas remp. sicut teipsum, caritate libera. Cuius abundanti repletus dulcedine Moses, dũ videret populũ Israhel in remp. scilicet suã peccasse omnipotenti Deo, timeretq. iustissimi iudicis seueritatem futuram, sic placare arripuit irascentem. Obsecro, inquit, Domine, si dimittis eis peccatum, dimitte; sin autem, dele me de libro tuo, quem scripserunt manus tuae. *Exod.32* Consideremus quid proderat Mosi alios saluos facere, si periret. Sed quia remp. diligeret semper sicut seipsum, caritatis huius sacrificio Deũ placauit, & nec ipse perijt, nec populũ quem gerebat, perire permisit. Hunc Dauid sanctus aequali virtute dilectionis imitatus, percutiente Angelo ciuitatem, Conuertatur, inquit, manus tua in me, & domũ patris mei. Isti qui oues sunt, quid fecerunt? *2.Re.24* Da hominem qui remp. sic diligat, & videbis quantum Deo placeat, etiam militarib. actibus occupatus. Profecto dignus es, vt talium

similis

ſimilis viuas, paratus laborare pro requie ſubie-
ctorum, paratus etiam mortem ſubire, ſi permiſe
rit Deus, vt de mortis periculo tibi ſubditos libe-
res. Plus time, dux optime, prouinciam fieri de-
teriorem, quam teipſum minuentibus opibus,
pauperiorem. diuitias inaeſtimabiles iudica fa-
mam bonam. Verumtamen quia omnis homo
qui diligit ſeipſum, plus debet diligere Deũ quã
ſeipſum; alioqui minus diligens Deum, non dili-
git, ſed odit ſeipſum; quicumque diligit remp.
ſicut ſeipſum, plus diligat Deum quam remp. di-
uinaq. negotia praeponat humanis. Et haec erit
quarta regula Innocentiae militarib. actib. occu-
pato, ſic conſiderare temporalia, vt plus attendat
aeterna, ſic conſulere praeſentib. actibus, vt plus
de futuris cogitet praemijs. Euenit enim frequen
ter (quod ignorare non potes, ſapientiae ſpiritu
cuncta reuelante ſenſib. tuis) vt aliquid fieri neceſ
ſitas cogat, quod aeterna lex prohibet. Verbi gra-
tia, ne incognita proferamus exempla; ſi plures
in exercitu fortiſſimo reperiantur haeretici, infi-
delitatis ſententiam falſam pertinaci animoſita-
te vindicantes, & propter hoc haereticis parcere
vel conſulere dux catholicus ſuadeatur, aut ne-
fandi erroris praedicatorib. exercendarum licen-
tiam tribuere blaſphemiarum, patienter ferens
propter ſcandalum, quod pati formidat, etiã reos
lauacro ſecundi baptiſmatis pollui iam ſemel re
natos; nempe tam malae ſuaſioni conſentiens, li-
cet aliquam videatur vtilitatem bonorum tem-
poraliũ praeſtitiſſe ſubiectis, ſibi interim nocuit,
dum

dum de adiutorio Dei minus ſperaſſe iudicatus, interdum deteriora quam formidat pericula tolerat, & nec in ſua fide conſtans exercet competenter zelum religionis, nec euadit ruinã grauiſſimae tribulationis, quia praepoſuit terrena caeleſtibus, & voluntatem creatoris offendere nullatenus dubitauit, placere volens hominib. mentẽ corruptis. Beatus ergo eris, ſi militarib. actib. occupatus pro fide vera quã tenes, nemini blandieris, & aduerſus eam canes procedentes ex officina mendacij latrare prohibeas, ſpem tuam ponens in illo, cuius poteſtati nemo reſiſtit impune; quem ſi offenderis, ſine cauſſa de multitudine praeſumis exercitus; ſi habueris propitium, neq. militem ſuperbum, neq. violentum timebis hoſtem. Principaliter ergo tibi cura ſit occupato militarib. actibus, vt fides catholica ſemper vincat aduerſarios ſuos. Hanc defende inter arma & gladios, hanc perſuade mentib. armatorum. Fides autem catholica eſt patris, & filij, & ſpiritus ſancti vnam contra Arrium ſubſtantiam vel eſſentiam, tres aduerſus Sabellium praedicare perſonas; vt cum bene intellecta fuerit in eſſentia vnitas, in perſonis proprietas, uera quoq. in maieſtate adoretur aequalitas. tres enim ſunt; quia alius eſt pater, alius filius, alius ſpiritus ſanctus. ſed hi tres vnum ſunt, & ſumme vnum ſunt; quia ſingulatim Deus eſt pater, Deus filius, Deus ſpiritus ſanctus. neq. tamen tres dij, ſed vnus eſt Deus, de quo ſcriptura ſancta dicit; Audi Iſrahel, Dominus Deus tuus vnus eſt Deus. Suſpicionẽ namq. *Deut. 6.*

ſolitarij Dei remouet trinitas, & vnum Deũ credentib. oſtendit vna ſubſtantia; non ſic vna, vt per ſingulos ſemiplena, in omnibus fiat tota, & ideo ſit vna, ſed vna numero, genere, virtute, plenitudine; quam ſicut habet in omnibus, ita non caret in ſingulis. Tanta in ſolo patre, quanta in filio & ſpiritu ſancto. Tanta in ſolo filio, quanta in patre & ſpiritu ſancto. Tanta in ſpiritu ſancto, quanta in patre & filio. Tanta poſtremo in ſingulis eorũ, quanta in duob. Tanta in duobus, quanta in trib. Tanta in tribus, quanta in ſingulis. Nihil quippe eſt ibi gradib. ordinatum, nihil qualitate diuerſum, nihil quantitate minimum, nihil loco ſeparatum, nihil tempore poſterius, nihil efficacius, nihil paſſibile. Vbi hoc tantummodo recipit diſtinctionem, quod adinuicem ſibi ſunt, pater ſcilicet ad filium, filius ad patrem, ſpiritus ſanctus ad eos. De quib. & cum quib. ſpiritus ſanctus eſt, vt ipſe ſolus in trinitate appelletur ſpiritus ſanctus, propriumq. ſit patris generare, proprium filij naſci, proprium ſpiritus ſancti de vtroq. procedere. Pater quippe vnius filij eſt pater, filius vnius patris eſt filius. Ad ſolum patrẽ generatio, ad ſolum filium natiuitas, ad ſolum ſpiritum ſanctum pertinet de vtroq. proceſſio. Merito dum ſalutis noſtrae neceſſitas expectaret, vt propter homines liberandos Deus homo naſceretur ex homine, non eſt natus ſecundum carnẽ pater, quia filius numquam fuit, ſed natus eſt filius, vt ipſe fieret filius virginis matris, qui eſt filius Dei patris; & per temporalem natiuitatem

Dei

Dei omnipotentis numerus nullo modo cresceret filiorum, neq. duos filios faceret vnici filij secunda natiuitas; maxime quia idem ipse vnus filius sempiterno patri coaeternus, consubstantialis, aequalis, quem solum oportebat etiam filium hominis fieri, postquam venit plenitudo *Gal. 4.* temporis, vt vir fieret ex muliere, redempturus viros ac mulieres, in vno sexu temporaliter natus, vt vtrumq. saluaret, vnum eligendo in quo nasceretur, alium vnde nasceretur, ita suscepit substantiae nostrae veritatem, ne personae suae duplicaret singularitatem, duarum substantiarum gigas, sed vnius tamen eiusdemq. personae. Verbum quippe ante carnem vna natura, & vna persona; verbum caro factum, duae naturae, & vna persona. Verbum ante carnem ὁμοούσιον patri; verbum caro factum ὁμοούσιον & patri, & matri. Verbum ante carnem sine initio temporis ineffabiliter genitus; verbum caro factum, postquam venit plenitudo temporis, mirabiliter & *Ibid.* singulariter sine morbo libidinis procreatus. Verbum ante carnem nouũ fabricans mundum; ver- *Gen. 1.* bum caro factum pereuntem redimens mundũ. Verbum ante carnem diuina faciens; verbum caro factum simul & diuina faciens, & humana, quoniam voluit, patiens. Verbũ ante carnem vnigenitus Deus; verbum caro factum, Emmanuel, *Mat. 1.* quod interpretatur nobiscum Deus. idem tamen ipse verbum caro factum, qui prius in principio *Iohan. 1.* erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum; quia non homo Deus, sed Deus fa-

ctus est homo, vt homo esset Deus, idest, IESVS
Philip. 2 Christus. Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, in similitudinē hominū factus, & habitu inuentus vt homo. Humiliauit semetipsum, factus oboediens vsq. ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit ei nomen quod est super omne nomen, vt in nomine IESV omne genu flectatur, caelestium, terrestrium, & infernorum; & omnis lingua confiteatur, quia Dominus IESVS Christus in gloria est Dei patris. Hic est Dominus IESVS, qui in trinitate perfecta filius nominatur, quando in
Mat. 28. nomine patris & filij & spiritus sancti baptizari iubemur. Hic est magnus & paruus, excelsus & humilis, inpassibilis & passibilis, inmortalis & mortalis, sine peccato inter homines viuens, &
Mat. 9. peccata hominib. donans, per omnia similis no-
Hebr. 4. bis absq. peccato, & per omnia similis patri, qui
Rom. 8. nobis eum misit in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne. veraciter & proprie filius virginis matris. Super caelos vita viuentium, super terram medicina languentium, apud inferos resurrectio mortuo-
1. Tim. 2 rum. Mediator Dei & hominum, propter duas substantias, siue naturas (quarum est illi vna cum Deo, altera nobiscum communis) in vna eademq. persona, in qua verus factus est mediator, nō habens initium deitatis de Maria, sed habens inde materiā carnis, quam suscepit vt nasceretur,
habens

habens nostri generis carnem, non aëriam, non phantasticā, non de caelo depositam, non aliunde factā, & quamuis humanam, nullis sordib. originalis iniquitatis, nec aliqua ex parte pollutam, nō ex voluntate carnis & sanguinis, sed spiritus sancti superueniente virtute formatam, rationalisq. animae inspiratione viuificatam, proprie & veraciter humanā; idem de matre, sed tamen sine homine patre; corruptibilē, quia famem, sitim, dolorem, mortē voluntarie quidem, sed tamen veraciter sensit; incorruptibilem, quia nullius in se delicti, vel originalis, vel proprij stimulum sentiens, † iniquitati nulla victus cupiditate consensit, nec sepulta potuit peruenire ad corruptionē putredinis beneficio resurrectionis, † quādo portans manubias inferorum surrexit idem ipse sem per vnus Christus, per quadraginta dies cum discipulis conuersaturus, & sic ad caelum mirabiliter ascensurus, vbi modo ad dexteram patris sedet, venturus in claritate, qui prius venerat in humilitate, iudicaturus viuos & mortuos, & damnaturus incredulos, credentib. vero remissionem peccatorum largiturus, aeternāq. vitam, si tamē in ecclesia catholica perseuerauerint ab omnium vitiorum contagione mundati. Catholica quippe ecclesia statio est, vbi vulnera nostra bonus medicus sanat. filius est promissionis quisquis eam vsq. ad effusionem sanguinis vindicat. Propterea dux optime & fidelis, tene omnia dogmata eius, praedica, vindica, duc ad eam volentes, compelle nolentes, nō dolore suppliciorū, non metu gladij

Iohā. 1. *Luc. 1.* *Esa. 53.*

† Duriuscule fortasse dixit, pro eo quod est, iniquitati nulli, &c.

Act. 1.

† f. quando manib. portas confregit inferorum. Surrexit &c.

Luc. 14.

saeuientis, sed modesta correptione, & seueritate plena dilectionis. Procul absit timor diabolo militans. Sciant haeretici quia catholicus es; sciant catholici quia detestaris haereticos.

Quinta Innocentiae regula.

PORro quinta est regula Innocentiae militarib. actib. occupato. Deficiat temporib. administrationis tuae peccantium synagoga, crescat numerus electorum. Si gloriosus efficitur, cuius labore dilatantur fines imperij; quanto erit gloriosior, cuius labore catholica multiplicatur Ecclesia? Gaude ad lucra Christi, dole in dispendijs. semperq. in corde tuo maneat Apostoli Petri sententia, Iudaeorum principes sub hac interrogatione culpātis; Cui, inquit, oboedire oportet, Deo an hominibus? Hoc itaq. tu dux fidelis quotiens fidei tuae feruor prophanos milites scandalizat, ore & corde dic; Cui oboedire oportet, Deo an hominibus? Respondente autem conscientia tua, Deo; loquere, fac, ordina quod diligit Deus, vt quicumq. iam contrarij veritatis existunt, aut sequantur volentes, aut remaneant murmurantes, & nihil aduersus orthodoxam religionem valentes. Neq. enim deesse poterunt ex altera parte quibus placeas in opere bono, quorum corda tibi tenacius inhaereant. vbiq. habet fides vera dilectores suos. Quantumlibet extollatur iniquitas, veritas vincit. Sed paene sint forsitan in multitudine exercitus plures haeretici, pauci catholici; magis te oportet viris fortissimis niti, vt si gratia

Act. 5.

Ibid.

Dei respexerit omnes milites, fortissimos facias catholicos, aut certe paucos dimittas haereticos. Parum adhuc loquor. Ad illas fortasse missus es regiones, vbi nullum reperias orthodoxum, vel certe rarissimos latentes. †ibiq. viriliter semina *f. vbiq.* verbum vitae ad gloriam Christi. Redargue mul *vel, ibi* titudinem perfidorum sine verecundia, sine for- *quoq.* midine, sine dubitatione. nec prius cogites, quomodo eas regas imperialib. legibus, sed quomodo corrigas eloquijs spiritalibus, territosq. nomine auctoritatis, primitus doctrinae sanctae repugnare prohibeas, deinde paullatim consentire sua deas. Vtile tibi est recta sentire, si alios quoq. non deseras in prauitate. Boni ducis instantia plerumq. multis praebuit occasionem salutis. Sed si forsan desperas illos posse saluari, bonum est saluti conuenientia praedicare, quia voluntatem Deus coronat, non facultatem. Seminare pertinet ad officium diligentis agricolae, superni est muneris vt terra fructificet, votisq. cultoris sui respondeat. Hac plane discretione circa subditos vsus in doctrina, facile etiam potestatib. sublimibus, & ipsis, quorum munere dux es effectus, regibus, si qua forte contraria verae fidei senserint, & non cedere poteris, & repugnare, paratus ad martyrium, disces. Alioqui qui metuens inferiores offendere minus exequitur caussam propriae religionis, quomodo merebitur cum propheta Dauid canere, Loquebar de testimonijs tuis in *Ps. 118.* conspectu regum, & non confundebar? O si boni duces inciperent humanis diuina praeponere,

maximis errorib. remedia prouiderent. Late patet virtus ista per plura & plura iustitiae itinera. Funditus humanis diuina praepone, & vidua oppressionem nō perferat propter spem lucri praetereuntis; pupilli † substantis tutoris minime indigeant beneficio; pessimam victoriam iniustus litigator amittat; sacerdotum postulationib. libenter patescat auditus; frequentetur oratio; lectionis studium, quamuis vndiq. occupationibus inruentibus, igne desiderij spiritalis remota tepiditate feruescat. Quare enim dux optimus opprimi viduam, quare pupillum laedi sinit, quare pro iniusto litigatore iudicat, quare difficile, aut raro ad Ecclesiam pergit, quare non legit, nisi quia diuinis humana praeponit? Praepone ergo diuina semper humanis, & omnia tibi religiosae voluntatis & opera & verba, quamuis inter militares actus, salua erunt. Eleemosynarum vero sacrificium quis ita posset offerre, sicut dux optimus, cui magnitudo potestatis abundantes praebet occasiones misericordiae tribuendae, si tamen diuina praeponat humanis? An inaniter Daniel propheta Nabuchodonosor dicit; Consiliū meū placeat tibi rex, & peccata tua eleemosynis redime, & iniustitias tuas miserationib. pauperum, & erit Deus parcens peccatis tuis; nisi quoniam † potētior est facilitas eleemosynarum, quib. etiam secundum genus eleemosynae amplius operari possibile est, ignoscere scilicet delinquentibus? Ipsi enim magis laudabiliter veniam donant, quorum iracundia nuntius mortis est.

f. substātiae.

Dan. 4.

f. potentiorum.

est. Ipsi gloriosius diligũt inimicos, quib. exigere vindictã sanguinis licet. Vtraq. opera misericordiae in potestate habes, si diuina humanis praeponas. Et in hoc maxime agnosceris humanis diuina praeponere, quando nulli fallaciter iuras, nec subdolo sacramento decipis aliquem. Licet hostis sit antiquus, licet inmania † reipubl. infixerit visceribus, non videtur falsa iuratione fallendus. etiam si vita eius inpediat, mors proficiat paci, nec sic quidem dux optime compellaris falsum iurare. Sic vni hominum, sic populo, sic plurimis gentibus, cum quibus bella gerenda susceperis, aut sine iuramento perseuerans adsume certamen, aut nullatenus violati sacramenti facinore perpetrato, rempubl. liberare vel adiuuare. † Quid enim prodest ei vincere, quem diabolus vicit, vt victoriae spe falsum iuraret? Bonum est vt semper humanis diuina praeponas, & voce sancti Iob libere libenter loquaris; Sicuti pendentes super me fluctus maris, ita timui Deũ. Propter hoc Psalmista dum caneret; Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo? respondet sibi ex persona Dei talibus verbis; Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua, nec fecit proximo suo malũ, & opprobrium non accepit aduersus proximum. qui iurat proximo suo, & non decipit. Ille ergo habitabit in tabernaculo Domini, & requiescet in monte sancto eius, qui iurat proximo suo, & nõ decipit. Ille autẽ iurat proximo suo, & non decipit, qui quod-

f. deest, vulnera.

f. deest cõtẽde, aut simile.

Iob. 31.

Psal. 14.

cumq. iurat sermonibus, implet operibus. Nemo autem putet hostem cui iurat, non debere proximum deputari; propter hoc enim iuratur, vt proximus reputetur. Ex quo igitur vult amicus effici, legemq. pacis amplectitur, iam proximus est. etiam qui ei fideliter iurat, proximo suo iurat, & non decipit. Pessimū nefas falsa iuratio, & si paullo altius considerē, inutilis semper, maxime exercitum gubernantibus. Mutabilia enim iuuenum corda sacramenti vinculo frequenter ligantur, vt fide stabili bella suscipiant. Et tunc firma fit securitas ducibus, si religionis timor iurare falsum non sinat milites. Quam graue itaq. & quam perniciosum, vt videant, vel sentiant solui facile sacramentum, ducisq. sui inuitentur exemplo leue aestimare periuriū. Quidquid proinde iuramento intercedente confirmas, ratum semper obserua, siue inimico gratiam, siue veniam reo, siue laborantib. tecum praemia pollicearis. † & hoc adhibita inuocatione nominis Dei credibile facias operando, nullius vtilitatis consideratione, nullius periculi formidine debes irritum facere. fixus sit & inmutabilis sermo, cuius fidei testis est adhibitus Deus. Vna plane caussa soluendae iurationis existit, si aliquid iratus iuraueris, vnde possis Deum, per quem iuras, offendere. Verbi gratia, si tibi pro delinquentibus numquam posse satisfieri terribiliter iures, si interitum ciuitati, vel populo iurans mineris, si penitus in Ecclesia non orandum, vel alia quae diuinus timor prohibet, humanae tēptationis ad praesens victus infirmitate

f. vt

tate

tate iuraueris exequenda; tunc plane non est perficienda iuratio, quia non ibi diuinis humana praeponis, sed diuina potius contemplaris, vt magis sic te iurasse paeniteat, dum complere quod iuraueris pudet. Etiam sic quippe diuina praeponuntur humanis, illorumq. verborum teneri incipiet regula, quae † vetans homines cito iurare, *f. vetat* immo numquã volens iurare, Nolite, ait in Euangelio, iurare, neq. per caelum, neq. per terram. sit *Mat. 5.* autem sermo vester, est est, non non. Quae vtiq. quisquis operatur, imitator existit ipsius filij Dei, de quo beatus ita loquitur Paulus; Non est in *2. Cor. 1.* illo, est, & non, sed est in illo fuit semper. Inmutabilis quippe est, sicut verus Deus, & cum patre & spiritu sancto naturaliter vnus Deus. Cuius nomen inquirens fidelissimus Moses, voce sibi caelitus reddita tremebundus audiuit; Ego sum *Exod. 3.* qui sum. Et dices filijs Israel; Qui est, misit me ad vos. Profecto magna est gloria in eo manere qui est, eum sequi qui est, vt quia nos mutabiles facit infirma natura, nec possumus inmutabili Deo per aequalem potentiã comparari, sit semper in nobis est, sit saltem sermo noster, est est, nõ non. siue iuramento intercedente, siue cessante, nitamur in veritate certissimi permanere. Diuina namq. est veritas. vnde multum veraciter Dei filius dixit; Ego sum veritas. Et sicut de caritate *Iohã. 14.* recordamur Iohannem dixisse; Qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo manet; ita si- *1. Iohã. 4* militer si velimus dicere, non mentimur; Qui manet in veritate, in Deo manet, & Deus in illo manet.

net. Praeponamus igitur veritatem cunctis vtilitatibus temporalibus, & tunc rite inueniemur humanis diuina praeponere. Veritatem plane nobis aut ratio manifesta demonstret, aut scriptura
2. Tim. 3 diuinitus inspirata commendet, aut sacerdotum doctrina fidelis ostendat. Sub specie enim veritatis plerumq. falsitas vindicatur, & nisi adsit bonis ducibus pia cordis humilitas, vt quotiens requirunt veritatẽ, saecularis dignitatis remoueant potestatem, miserabiliter anteponantur humana diuinis, vt temere audeat, quamuis dux, tamen Ecclesiae discipulus, Ecclesiam docere, nec iudicia sequi sacerdotum, sed velle potius de sacerdotalib. iudicare iudicijs. Occasione quadam venimus ad hunc locum, quantum arbitror, necessariũ, volentes semper humanis diuina praeponere, vt dux bonus, in omnibus quidem, si pie sapis, Ecclesiã consulas, sacerdotib. oboedire festines, sine illorum consilio nihil geras, quorum precibus adiuuaris. Praecipue tamen inter officia religionis solam discas oboedientiam deferre. Et si quando aliquis scrupulus mentem mouet, non sequaris facile sententiam propriã, nec alijs per-
f. eandẽ. suadere coneris, nisi prius† eadem sacerdotibus agnoueris placuisse. Memento quid tibi in Deute
Deut. 32 ronomio Deus loquatur; Interroga patrem, & annuntiabit tibi; presbyteros tuos, & dicent tibi omnia. Consule ergo quos Deus scientiae dominus consuli debere commonuit. Etiam si tibi scientiae plenitudo, si facultas maioris eloquij suppetat, inclinata ceruice ad humilitatis sanctae
proposi

propoſitum conſule ſacerdotes. Conſule autem pie quaerendo, non violenter quid reſpondeant imperando. Nec tibi vnquam placeat in prouinciјs vbi ducatum geris, canonum decreta reſcindere. Si enim publicas leges tranſgredi metuis, quas homo conſtituit, quomodo ſpiritus ſancti definitionib. obuiare tẽptabis? An ignoras quia ſpiritu ſancto acti locuti ſunt patres? quorũ iuſſa ſi reſcindimus, loquenti per eos contumeliam ingerimus. poteritq. forſan apoſtolica nobis increpatio competenter aptari; Zelum Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam. Volens ergo habere zelum Dei ſecundum ſcientiam, tene ordinem rectum, vt ſacerdotes doceant, laici doceantur. Et omnis qui ſe ad Eccleſiam pertinere gloriatur, legibus viuat Eccleſiae, maxime his quas antiquitas roborauit. vnde etiam conſuetudo ſine lege, quam tamen Eccleſiae ſanctae traditio cuſtodiendam iugiter poſteris tradidit, eadem reuerentia videtur cuſtodienda, & nullatenus amouenda, ſi nõ eſt fidei verae contraria. Nec offendat animos tuos Eccleſiarum conſuetudo diuerſa, dum fides eſt vna. paruulis enim mentibus, ac paene ſtultis, hoc inrepit vitium, conſuetudinẽ ſuae Eccleſiae, vbi vel natus, vel nutritus, in alijs Eccleſijs quaerere. & ſi aliquam diſſonantiam conſuetudinis viderit, patitur repente ſcandalũ fidei. Tu vero vir ſapiens, Eccleſiae ad quã perueneris, ſi adprobas fidem, ſequere ſtatim conſuetudinẽ, nec vſurpes aliquam ſacri ritus facere nouitatem. Si enim te ſcandalizat mutata conſuetudo, poteſt ſimiliter populum

2. Pet. 1

Rom. 10

populum ſcandalizare, cuius voluntatẽ ſibi dux optimus in rebus bonis ſemper conciliare feſtinet, apoſtolica verba frequentius recolens, vbi
1.Co.10 ſcriptum habes; Sine offenſione eſtote Iudaeis & Graecis, & Eccleſiae Dei. Melius igitur videtur,
1.Cor.9 ne quod offendiculum detur Euangelio Chriſti multitudine ſcandalizata populi Chriſtiani, patienter dux ſapiens offenſionem tuam toleres, do
f. qua nec alterius cõſuetudinis in† quo offenderis, aut rationem quoquo modo capias, aut ſuſcipias dilectionem, ſi tamen, vt ſaepe dicendum eſt, nullum timetur periculum fidei. Quod enim fidei non repugnat, hoc ſolum debet aequanimiter ſuſtineri, pro ſcandalo ſcilicet populi; quia & hoc vtiq. ad cuſtodiam pertinet fidei, vitare ſcandalum populi. Populus quippe ſcandalizatus, facile ad ſchiſmata proſilit. & ſcis quomodo omnis fides periclitetur in ſchiſmate. Bonum itaq. eſt, vt te fauente, te conſentiente, & nullatenus prohibente, ſecundum pijſſimas patrum definitiones vnaquaeq. Eccleſia conſuetudinem ſuam ſequatur, & tu illius conſuetudinis particeps efficiaris, quã tenet Eccleſia, vbi pro tẽpore, vel adminiſtrationis neceſſitate fueris conuerſatus. Alioquin diligere ſolita, & horrere vehementer inſolita, nimia eſt iuſtitia, non laude, ſed reprehenſione digniſſima, ſi placet ſapientiſſimi ſententia Salomonis;
Eccls.7. Noli eſſe multum iuſtus, neq. ſapias pluſquam neceſſe eſt, ne obſtupeſcas, ne remaneas frigidus. Quis remanet frigidus? Cui feruor ſubtrahitur caritatis. Noli ergo eſſe multum iuſtus.

Sexta

Sexta Innocentiae regula.

ET haec tibi ſexta ſit Innocentiae regula militaribus actibus occupato, quidquid dixeris, geſſeris, diſpoſueris, vt Deo & hominib. placeas, & feruore caritatis mirabiliter iniquitatis frigus excludas, Noli eſſe multum iuſtus, neque ſapiens pluſquam neceſſe eſt. Incurrit quiſpiam grauiſſimi facinoris culpam, meretur iudicialem ſentire cenſuram; tempera, dux optime, impetum ſeueritatis, & dum reo ſupplicia inferuntur, interioribus auribus pietas dicat; Noli eſſe multum iuſtus. Amicitiae alius inmemor debita exhibere neglexit officia, dignus eſt abici, meretur ſentire aſperam laeſionem; cohibe obſecro rectum dolorem, noli retribuere ſimilia. ne aeſtimes quaſi inimicū, ſed corripe adhuc velut amicum, reſpondente tibi ſapientiſſimo Salomone; Noli eſſe multum iuſtus. Eſto ergo iuſtus, ſed noli eſſe multum iuſtus. Eſto iuſtus, vt corripias inquietos; noli eſſe multum iuſtus, vt conſoleris puſillanimes, vt ſuſcipias infirmos, & patiens ſis ad omnes. Conſidera ergo quib. imperes, & quā dura corda flectere cupias, vt modo minando, modo feriendo, modo veniam largiendo, nullatenus quidē remanere inpunita militū peccata dimittas, neq. tamē ſemper exceſſib. eorū ſupplicia condigna retribuas, dicens tibi ipſi; Noli eſſe multum iuſtus. O quanta, dux ſapientiſſime, diſſimulanda ſunt, quanta toleranda, quanta leuiter adtingenda, quanta ſacerdotum quoq. interceſſionibus concedenda ab illo qui ſapienter audit;

Eccls. 7.

dit; Noli esse multum iustus. Potes alia atq. alia tacitus considerare vitiorum genera, quib. sanandis voluit remedium prouidere qui dixit; Noli esse multum iustus. Inter alia quippe detractionis abscondito iaculo neminem vulnerabimus, nec in moribus bene viuentium sollicitius inquiremus vnde culpentur, si loquatur vnicuiq. nostrum per spiritum sanctum fidelis scriptura; Noli esse multum iustus. Quia vtiq. multum iustus esse culpabiliter nititur, qui per omnem iustitiã proximi examinat vitam, fragilitatis humanae consideratione postposita, tamquam sine peccato valeat viuere quisquis incipit peccata vitare, praesertim Iacobo Apostolo confirmante; In multis enim offendimus omnes. Vnde non immerito reuocatur superbus detractor ab elatione iudicandi, cum dicitur ei; Noli esse multum iustus. vt libenter impleat quod vas electionis & doctor gentium loquitur Paulus; Si praeoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spiritales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu tempteris. hoc est itaq. Noli esse multum iustus, considera teipsum, ne & tu tempteris. Ceterum qui sic delinquentibus irascitur, quasi ipse delictorum penitus expers habeatur, continuo in baratrum crudelitatis miserabiliter cadit. Et clamante memorato Apostolo; Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi; nullius onus portans per patientiam, fit inportabilis omnibus, paullatimq. odio crescente multorũ, † animã primitus seditionibus,

Iacob. 3.

Gal. 6.

Ibid.

f. ianuam

tionibus, deinde publicis aperit proelijs; capiendo esse multum iustus, vere factus iniustus, & nomine aut officio ducis indignus. Necessariū proinde sermonem, dux optime, saepius repeto.

Septima Innocentiae regula.

ET hanc tibi septimam regulam Innocentiae militarib. actib. occupato vehementer inculco, Noli esse multum iustus. Pietas ad omnia vtilis est. non ego, sed idem sanctissimus Paulus narrat; licet iustitia facit ducem terribilem, pietas facit amabilem. Gubernationi autem reip. securitati, saluti, concordiae plus prospicitur, quando dux optimus amari eligit, non timeri. Dux amabilis murus est patriae; qui vero continuato in omni tempore, † continuato vigore *f. delēdū* metuendus apparet, omnes subditos facit infideles, facile timet proditionem, facilius patitur, extraneus viuit inter suos, tantum postremo timet, quantū timetur. Et hoc infelicitatis flagello nullatenus caret, nisi cunctis mansuetus & comis effectus, didicerit sibi, quando alterū indicat, dicere; Noli esse multū iustus, memento te esse Christianum, quo facilius possis praecepta seruare. Christus enim mansuetudinem docens, legis quoq. iustitiam temperauit, hac distinctione legem Euangeliumq. discernens. Et quia in lege *Exod 20* non licebat occidere, nō licebit in Euangelio vel *Mat. 5.* irasci. In lege namq. adulteriū vetabatur, in Euan *Exod. 20* gelio etiam videre ad concupiscendum pars esse *Mat. 5.* perpetrati adulterij iudicatur. In lege libellus *Deut. 24*

repudij

repudij sufficiebat ad coniuges separandos, in
Mat. 5. Euangelio sine fornicationis crimine nulla matrimonij diuidendi caussa permittitur. Prohibuit
Leuit. 19 lex falsum iurare, iussit Euangelium penitus non
Mat. 5 iurare. Vindictae modum lex statuens, dixit anti-
Exod 21 quis; Oculum pro oculo, denté pro dente; disci-
Mat. 5. pulos vero Euangelij nullã voluit Christus † ex-
f. expetere. spectare vindictam, sed percussum semel, percutienti monuit alteram praebere maxillam, mille passus angariatum, duo milia ambulare praecepit, interdicens omnib. modis talionem. Lex ini-
Leuit. 19 micis odium retribuit, dilectionem vero amicis
Mat. 5. indulsit; Euãgelij vero sacra praeceptio, Diligite, inquit, inimicos vestros, benefacite his, qui vos oderunt, & orate pro persequentib. & calumniantibus vos. Cumq. his amplioribus virtutibus excellere legi Euangelium demonstrasset, a vana-
Mat. 6. gloria Christianum reuocauit, & ad misericordiam, cui solus Deus testis est, prouocauit. Ora-
Ibid. tionis quoq. regulam simul & verba credentib. tradens, hac condicione constrinxit orantes, vt quicumque postulat sibi propria debita relaxari, profiteatur se aliena donare, nihil accepturus a Domino, si nihil voluerit praestare conseruo.
f. Quin † Quia & in ieiunio Christiani simplicitas iustũ
Matt. 6. iudicem placat, & ibi congregare diuitias, vbi cor habere iubetur, in caelo scilicet, vbi habitare festinat, non in terra, vnde per singulos dies migrat, remansurus in tenebris totus, nisi mentis eius intentio tanquam oculus corporis, ad illuminanda bonorum operum membra simpliciter

ter luceat. Iam vero quod duobus dominis non *Ibid.* ſeruire admonetur, quod de craſtino non cogitare, quod non iudicare, ne iudicetur, quod in oculo fratris ſtipulam videre, in ſuo trabem non videre culpatur, & imperatur ei ne ſanctum canibus det, ne margaritas mittere audeat ante porcos, petiturus vt accipiat, quaeſiturus vt inueniat, pulſaturus vt aperiatur ei. Multis modis, & rationib. demonſtratur, quantum debeat laudabilis propoſiti curam gerere Chriſtianus, ne in eo tanti vocabuli dignitas videatur errare. Propterea vt per ſingula quae ſuperius ex Euangelio inſeruimus, recurrat intentio, quando te poteſtas ducis † eijcere gladium de vagina compellit, memento te eſſe Chriſtianum, cui ſine cauſſa fratri ſuo iraſci non licet; & diutius cogita, ne vindicta quam videris inferre, iuſtum tranſeat modum. quoniã ſi iraſci nefas eſt Chriſtiano, multo magis occidere. Sic ergo puni reum, dux Chriſtiane, vt miſericorditer feriens, non hominem ſed vitium perdere cupias; & publicam diſciplinam, ne pereat reo pereunte, conſeruare feſtines, vbiq. fidei tuae memor, ſicut in facinorib. euitandis, ita in flagitijs corrigendis. Solet quippe maxime poteſtas habenas laxare peccatis, quotiens falſa felicitas, ipſa fit maior infelicitas, vt quia prohibere nemo audet ſcelera committentem, aut libeat quod licet, aut licere putetur omne quod libet. Talibus itaq. temptationib. pulſantib. mentem, quamuis ſuppetat honoris dignitas, clientumq. numeroſa familia, quamuis forte laudetur

Mat.7.

f. elicere.

Mat.5.

D peccan-

Psal. 9. peccator in desiderijs animae suae, & qui iniqua gerit, benedicatur, ascendens super speculam continentiae memento te esse Christianũ. vide quia
Mat. 5. videre ad concupiscendũ pars est adulterij Chri-
Heb. 13. stiano. Dicat tibi beatus Apostolus; Fornicatores & adulteros iudicabit Deus. Dicat Iob probatus
Iob 31. & non reprobatus; Ira enim magna, & ignis vndiq. ardens est, alterius vxorem concupiscere. Di-
1. Cor. 6. cat iterum sanctissimus Paulus; Nescitis quia corpora vestra membra Christi sunt? Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? His enim vocibus admonitus redire poteris a praecipitio voluptatis facile. Iam quotiens per omnipotentem Deum iuras, cogente ad hoc forsitan reipub. magna necessitate, memor eris saltem cauere periurium, si minime potueris effugere iuramentum. Memento itaque, memento te esse Christianum, militiã ducis laudabiliter gerens, vt frequentib. beneficijs multos facias tibi amicos, cui
Mat. 5. diligere praecipitur inimicos. Plus esto bonus, quã seuerus, quia haec est ducis optimi sola perfecta laus, obliuisci semper iniurias, vt vere per hanc septimae virtutis industriam, dum semper tibi ipsi dixeris; Memento te esse Christianum, merearis & in hoc saeculo, & in futuro viuere feliciter, vbi dabitur ducibus Christianis perpetuus principatus.

FINIS.

S· FERRANDI
KARTHAGINIENSIS
ECCLESIAE DIACONI

AD ANATOLIVM DIACONVM Vrbis Romae Epiſtula.



OST Epiſtulã beati Leonis Papae, & ſalubria Chalcedonenſis decreta concilij, ſancte frater Anatoli, nõ indiget Eutychetis olim damnata perfidia pleniore diſputatione conuinci. Sepultus ergo iaceat in cinerib, ſuis nefandae haereſeos profanus inuentor. Semel illum fulmine anathematis iudicantium ſacerdotum percuſſit auctoritas, quid opus eſt iterum † cadauer exanime gladio veritatis infici? Doctrinam ſimul carentem lumine rationis perpetui ſilentij carcer abſcondat, Interdum peſſima dogmata dum quaſi expugnanda proferuntur, veneno peſtifero ſimplicium corda perturbant. Satius eſt iſta neſcire, fidemq. catholicam ſupploſis profanis nouitatib. inuiolabilem cuſtodire, manentib. in priſtina firmitate quae ſunt etiam ſynodalib. roborata definitionibus. Aut ſi magis neceſſarium putas haereticorum mendacia ſemper refelli, linguam meam iuſſionis tuae clauib. aperire feſtinabo, quantum gratia poſſe donauerit oboe-

f. gladio veritatis interfici? Doctrinam ſemel carentem, &c. vel, cadauere exanimi gladiũ veritatis infici? Doctrinam ſemel etc.

dire suauiter imperanti. Praebe dexteram boni fauoris, & orationis scuto nudum protegens pectus, in campum liberi certaminis mecum, si ita placet, † egredere contra acies impias, eos qui male occisi conantur hereditaté vindicare damnosam. Sine labore pugnabitur. nec amara sunt eis noua nec castra. muros apostolicae praedicationis illis volunt adhuc spiculis debellare, quae significat haereticos iactauit inaniter, praeda factus volatilib. caeli. Duo autem, quantum legimus, erroris sui tela portabat Eutyches, vnde exeũtem de dominico latere tamquam perfidus miles vulnerare cupiebat ecclesiam. Negans enim Mariam semper virginem sancti spiritus operante virtute nascituro ex humanis viscerib. vnigenito Deo carnis suae materiam ministrasse, consubstantialem filium matri fateri nolebat. Qui propter hoc saucians catholicae vnitatis integritatem, retorti mucronis impetu noxio verbi incarnati duas substantias credere dubitans, vnam penitus abscindebat. Sed ille qui per arma iustitiae dextra & sinistra pugnat in suis, vnam quidem sententiam letaliter nocituram continuo viribus euacuatam sic debilitauit, vt vix aliquem modo reperire possis, qui negare audeat † domino IESV Christo materni corporis veritaté. Plurimos vero personae vnius singularitas ab opinione duarũm substantiarum terret incautos. Vtrisq. tamen nos propositionibus ne contempsisse vestrũ videamur imperium, respondemus; & sequentes regulã patrum, tibi quoq. notissima loquemur intrepidi.

† f. egredere. Contra acies impias eorum qui male occisi conãtur hereditatem vindicare dãnosam, sine labore pugnabitur. Nec arma sunt eis noua, nec castra. Muros apostolicae praedicationis illis volunt adhuc spiculis debellare, quae signifer Eutyches iactauit etc.

2. Cor. 6.

† f. deest, in

Bea

Beneenim peritiam tuam nosse confido, quoniã si secundũ quod haereticus sapuit, immo potius desipuit, caro verbi Dei secundum carnem nascentis a carne virginis pronuntiatur extranea, sine caussa filius Dei etiam filius hominis factus adscribitur. Quomodo enim naturaliter filius hominis est, qui originẽ non habet ex homine? Nullam uero originem habet ex homine, si conceptus in utero virginali carnẽ non traxit ex carne. constat † eũ sine semine patris materna uiscera fecundasse. *f. enim.* Sed qualis erit Mariae fecunditas, si non sit ex illa quae per eam nascitur caro? Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, Iohannes dicit euangelista. *Iohan. 1.* Quaeris vnde factum est caro? Beatus Paulus inquisitioni tuae respondeat. Postquã uenit plenitudo temporis, misit Deus filium suũ factum ex muliere. *Gal. 4.* Filium ergo suũ misit Deus, id est, uerbum suum carnem fecit Deus. sed unde? Ex muliere. Si igitur ex muliere uerbum caro factum est, caro uerbi indubitanter sumpta est de muliere. Mulier hic semper virgo Maria, sexus nomine mulier nuncupatur. quae propterea saluo pudore concepit & peperit Deum, quia de ea ueritatem carnis Deus homo factus accepit. Alioquin si fabricauit sibi creator creandus noui generis carnem vel ex nihilo, uel unde uoluit, apparere subito debuit oculis mortalium, † quam decem mensibus tolerare parui uentris hospitium, cuius magnitudini non sufficit caelum. *† f. deest, potius, aut quid simile. uel subaudiẽdum est more veterum.* Quid necessarium fuit, vt Ioseph sponsus fidelis videns coniugem castissimam, priusquam conuenirent, *Mat. 1.*

effici genetricem, suspicaretur adulterium, quia nesciebat adhuc caeleste mysterium? Fieret vnigenitus Deus homo sicut sine homine patre, ita sine matre, si nihil ei accipiendum fuit ex matre. Veniret ad filios hominum nullius hominis filius, si nihil habiturus esset commune cum filiis hominum. Repugnat nimis ista sententia, ueritatis pudor opprimit considerantem diutius. Virgo filiū generat mirantib. omnibus, & sterilia remansisse putantur viscera generantis, quia †nihil ex se profundum in membra nascentis? Terra herbas generat insensibiles, nullusq. eis negat terrenae substantiae qualitatem; Maria filiū Dei concipit, filiū Dei parit, & in eo non agnoscit suae substantiae proprietatem? Tolerabilius quippe peccare iudicabitur †quod dominū Iesum Christum nihil accepisse suspicās de Maria, tacet etiam natum. Natiuitati enim magnam facit iniuriam, quisquis aliquam facit inter substantiam gignentis & geniti differentiam, redarguente hanc pessimā blasphemiam doctore gentium, vbi uerae fidei titulo clariore principia epistulae †decorandae cognoscens, hoc sermone coepit aedificare Romanos; Paulus seruus IESV Christi, vocatus Apostolus, segregatus in euangelium Dei, quod ante promiserat per prophetas suos in scripturis sāctis, de filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnē, qui praedestinatus est filius Dei in uirtute secundum spiritū sanctificationis, ex resurrectione mortuorum IESV Christi domini nostri. Dicat nūc haereticus, quomodo filius Dei factus est ex semine

f. quia nihil est profusū.

f. qui.

f. decorāda.

Rom. 1.

Daui

Dauid secundum carnem. Ioseph certe nihil semi
nauit in Maria, cui dicitur ab Angelo; Spiritus san *Luc. 1.*
ctus superueniet in te, & uirtus altissimi obumbra-
bit tibi. Quare ergo Christus ex semine Dauid *Rom. 1.*
iterum dicitur? quare ille natus inter homines si-
ne humano semine, factus dicitur ex semine Da-
uid? Nõ leuiter, neq. perfunctorie praedicationis
huius oportet considerare uirtutẽ. Memor quip-
pe Apostolus doctrinae suae similiter alio quoq.
loco Timotheum carissimum discipulũ monet;
Memor esto, inquiens, IESVM Christum resurre- *2. Tim. 2*
xisse a mortuis ex semine Dauid, secundum euan-
gelium meum.† Quis proinde inseruit natiuitatẽ *f. Qui si.*
eius secundum Dauid in substantia humanitatis,
ubi potuit fieri de semine Dauid, si sine homine
patre natus est? Qua ratione ergo fieret ex semine
Dauid, nisi carnem suscepisset ex matre, quae per-
tinebat ad semen Dauid? De semine enim Dauid
Maria, & de carne Mariae Christus. quamuis sine
semine maritali, tamen cum proprietate naturae.
Propter hoc Psalmista cantat prophetico spiritu;
Dominus dabit benignitatem, & terra nostra da- *Ps. 84.*
bit fructum suũ. quia in manifesta carnis a se ac-
cepta substantia Maria genuit dominum suum.
Nam si aliunde caro Christi nasceretur, terra, id
est Maria, nullatenus daret fructum suũ, sed alie-
num. nec iterũ sanctus Apostolus semen Abrahae
Christum esse significaret, ita loquens; Abrahae *Gal. 3.*
dictae sunt promissiones, & semini eius. Non di-
cit, Et seminibus, quasi in multis; sed tamquam in
uno, Et semini tuo, quod est Christus. Quid aper-

tius? quid euidetius? Nonne sic est semen Abrahae Christus, quomodo ex semine Dauid propter Mariam, per Mariam, de Maria? Tollat impius disputator Christo materiam carnis, quam Maria ministrauit, & doceat quomodo est semen Abrahae Christus, aut quomodo factus est ex semine Dauid. Numquid super filio sacramento uernaculum proprium fidelis Abraham cõstringere uidebatur, quando praescius fide etiam futurorum

Gen. 24. aiebat; Manum tuam mitte sub femur meum, & iura per Deum caeli. Diceret utiq. Tange pectus meum cogitationibus sanctis splendidum; tange manus innocentiae dote locupletes; tange caput nullius obnoxium criminis. Cur honestiora membra praetermittuntur, & sub solo femore iuraturus ponere conpellitur manũ? Magnũ in hoc femore aliquid latebat. Caro quippe Christi ibi latebat, quae fuerat ex eius propagine nascitura.

f. tacto. propterea †tacito femore terribilis profecto iuratio per Deum caeli, quia Deus caeli erat ita secundum carnem nasciturus, sicut nasci solent, quos generatio nomine femoris significata conformes utiq. his, de quibus formidatur, adsignat. Caro itaq. Christi de matre sumpta est, idest, amplius uera est; sed plane sancta est, quia diuinitatis adunatione mundata est. In carne Christi natura est nostrae carnis, sed nõ reperitur culpa naturae. Sic caro Christi carni Mariae & similis, & dissimilis. Similis, quia inde traxit originem; dissimilis, quia non inde contraxit uitiatae originis contagioné. Similis, quoniam licet uoluntarias, tamen ueras

sensit

ſenſit infirmitates; diſſimilis, quoniam nullas penitus neq. per uoluntatem, neq. per ignorantiam commiſit iniquitates. Similis, quia paſſibilis & mortalis; diſſimilis, quia incoinquinabilis, & viuificatrix etiam mortuorum. Similis genere, diſſimilis merito. ſimilis ſpecie, diſſimilis virtute. Similis, quia ſimilitudo eſt carnis peccati, dicente Apoſtolo; Deus filium ſuum miſit in ſimilitudinē carnis peccati. Ecce quantum caro Chriſti docetur a Maria cauſſam nouae exiſtentiae naturaliter adſecuta ſecundum ſollemnitatem partus humani, ſequeſtrata neceſſitate concubitus maritalis, ut non ſit quidem caro peccati, quia caro eſt Dei.

Nemo tamen hinc colligat Mariā unquam peccaſſe.

Rom. 8.

∴ ∴ *Hic deeſt.* ∴ ∴

dominio liberauit. Si ergo alia eſſet natura carnis, in qua non peccauerat Chriſtus, & mortuus eſt, non per iuſtitiam, ſed per potentiam diabulus uinceretur. Oportebat autem per iuſtitiam uinci. Iuſtitia uero fuit ipſa, vt in ea carne veniret redemptor, quam fecerat ſupplicio remanere obnoxiam temptator. Ideo Deus homo fieri voluit, vt facile homo poſſet recōciliari Deo per hominem Deū. Inter Deum quippe iuſtum & hominem peccatorem magna ſeparatio contigerat, nec Deo homo proximus erat in ſubſtantia, nec iuſto peccator coaptabatur in gratia. Deus ergo ſe humilians factus eſt homo iuſtus, & homini peccatori reconciliatus eſt Deus. Factus eſt Deus, quod non erat, homo; & factus eſt homo ſimiliter, quod nō erat, iuſtus.

iustus. Si autem iustus Deus ita forte fieret homo iustus, vt nō eius esset substantiae, cuius fuerat homo peccator, nec haberet aliquid proprium de substantia peccatoris, in aeternum remaneret homo peccator. Nunc vero per similitudinem substantiae effecti participes gratiae, iustificati sumus in illo vnigenito Deo, qui pro nobis fieri voluit homo similis nobis. Vnde etiā sanctissimus Paulus incarnationis mysterium tractans, ita de Christo loquitur ad Hebraeos. *Heb. 2.* Nusquam enim angelos adprehendit, sed semen Abrahae adprehendit. Vnde debuit per omnia frattibus similari, vt misericors fieret & fidelis pontifex ad Deum, vt repropitiaret delicta populi. Quis capituli huius explicare dignis sermonib. ualet intellectum? Debuit, inquit, per omnia fratrib. similari.† O stulte haeresis imperitae defensor. *f. O stultae haeresis imperite defensor.* Quomodo poterit Christus fratrib. similari per omnia, si dissimilis fuerat in substantia? Quomodo similis omnino erit in substantia, nisi carnem suscipiendo de Maria? Desinat cor profanum talia meditari. Qui negat Christum veri Dei filium verum veritatē carnis de vera matre mirabiliter adsumpsisse, totum vult mediatoris euacuare negotium. Mediator quippe non est nisi duorum, quos a se inuicem separatos tunc ipse medius† existendo rite ac firmiter copulat, *f. existēs.* si vtriusq. sit similis per substantiam, quos sibi facit adpropinquare per gratiam. Christus autem mediator Dei & hominum existens, sicut vas electionis insinuat, *1. Ti. 2.* Vnus Deus, vnus & mediator Dei & hominū homo Christus IESVS; si non

si non sic est homo de homine, quomodo Deus de Deo? si non sic consubstantialis homini matri, quomodo consubstantialis est Deo patri? Si substantia eius diuina cum Deo communis est, substantia vero humana non putatur cum hominib. esse communis, incassum mediatoris uel personã portat, uel officium gerit. Verumtamen quia sic est mediator, vt uerus sit mediator; & patri & matri, & Deo & hominibus consubstantialis est, ac per hoc non vnius, sed duarum plane substantiarum, quia numquam mediator vnius potest esse substantiae. Vide frater sanctissime, quam latenter alterius quaestionis limen intrauimus, ipsa ueritate ianuas reserante. Dum enim uolumus per officium mediatoris reperire, uel potius probare substantiae humanae proprietatem, similitudinẽ, veritatem, ne virginis matris amputaremus fecunditatem, duarum substantiarum manifesta distinctio nominato & considerato mediatore resplenduit. Quia vtiq. mediator & vnus est, si personam consideres cui nomẽ mediatoris accessit, & inter duas res dissimilis substantiae mediator existens, non nisi per duas substantias officium potest mediatoris implere. Cuius enim persona vna fuerit, & natura, nullatenus potest † substãtias mediator esse, vel dici, quia apud illam substantiam, cui minime coaptatur vna natura eius, caret profecto officio mediatoris. & tũc est verus mediator, quãdo vt duarum dissimilium substantiarum copulet diuisionem, substantialem gerit cum vtrisq. communionẽ, per ipsam communionẽ remouens diui-

f. deest, inter.

diuiſionẽ, vt ſint vtraq. vnum, per illum mediatorem conuenientia in vnum, cũ quo fuerunt, antequam cõuenirent, vnũ. Cõſideremus hoc plenius in noſtro mediatore, domino ſcilicet Chriſto, cuius quidem veraciter vna perſona, (quia nõ decet vnius mediatoris duas eſſe perſonas,) verumtamẽ non eſt vna natura, quia vnius mediatoris. Quia haec vna natura (quoniam Dei & hominũ mediator eſt) aut cum Deo illa erit vtique communis, aut cum hominibus. Abſolue, namq. quantumlibet reclamat haereticus, vna natura non poteſt Deo hominibusq. eſſe communis, quia Deus creator, nos creaturae ſumus; Deus aeternus, nos temporales; Deus incomprehenſibilis, nos comprehenſibiles; Deus ſine loco, nos in loco; Deus infinitus & inmenſus, nos circumſcripti & determinati. Rurſus ergo fiducialiter dico, natura Chriſti ſi vna eſt, aut cũ Deo patre illi, aut cum hominib. poteſt eſſe communis; Deo & hominibus numquam poteſt eſſe communis. Eſt autem Chriſtus vnius ſubſtantiae cum patre, quod dicunt Graeci homouſion, ſecundum Niceni concilij abſolutã ὁμοούσιον profeſſionem; vna ergo natura Chriſti IESV cum patre eſt illi cõmunis. & qua ratione fieri poteſt, vt noſter ſit mediator, niſi habeat vnde & cum patre ſit vnum, & nobiſcum ſit vnum? Quod apertiſſime in euangelio iam proximus paſſioni demonſtrat, orans patrẽ talibus verbis; Vt ſint vnũ, Iohã. 17. ſicut & nos vnum. Ego in eis, & tu in me. Dic mihi qui vnam praedicas eſſentiam Chriſti, quomodo eſt ipſe in nobis, & quomodo eſt in illo pater? Quia

Quia vna est substătia patris & filij. Ideo etiam in nobis ipse est, quia particeps fieri voluit nostrae substantiae. Non est ergo iam vna substantia, sed duae. vna, in quã est cum patre vnum, altera, in qua est nobiscum vnum. vna, per quam est in illo pater, altera, per quam ipse est in nobis vere, verus mediator, habens vnde sit proximus Deo, vnde proximus nobis, vt faciat etiã nos proximos Deo, per se vtique, qui fieri voluit proximus nobis. Sed si forte tu, quem consideratio mediatoris ad praedicationem duarum substantiarũ conpellit inuitum, volens vim veritatis eludere, non omnino vnius mediatoris duas essentias negas, sed ex his duabus vnam potuisse fieri confirmas; require diligentius, si verbum & caro vna coepit esse natura, vtrum possit caro & Deus pater vnius essentiae praedicari. Consequenter enim quia verbum patris est filius, & indubitanter vna est substantia patris & filij, sicut Deus pater cũ verbo suo vnius est substantiae, sic cum carne verbi sui vnius inuenitur esse substantiae, si caro & verbũ fieri potuit vna substantia. Superadicietur huic opinioni etiã talis absurditas, vt quia omnis caro humana eiusdem est substătiae, caro autẽ Christi humana erat, quae vnius substantiae secundũ vos coepit esse cũ verbo, & per verbũ etiam cum patre, caro quoq. nostra & diuinitas patris, vnius dicatur esse naturae. quod nullus omnino Christianus vel audire, vel tenui saltim cogitatione debet recipere suspicãdum. Quisquis proinde vnã Christi adserit esse substătiam, cogitet aliud, quod facile cuiuis potest

teſt apparere, niſi oculos cordis eius fumus contentionis obſcuret, per hanc vnius in Chriſto ſubſtantiae praedicationem patrem quoq. natum de Maria virgine, crucifixum ſub Pontio Pilato, & ſepultum videri. Nam ſi non eſt alia natura, quam de carne virginis matris vt naſci tẽporaliter poſſet, accepit vnigenitus Deus, ſed † ſuſcepta carnis & ſuſcipientis diuinitas vna facta eſt quomodocumque natura, haec una aut non erat etiam patris, & quomodo praedicabitur homouſion patri, quod Graeci dicunt vnius ſubſtantiae, vel eſſentiae? aut ſi erit & patris, & † ipſe natus, crucifixus eſt filius; videant quomodo pater aut innaſcibilis, aut inpaſſibilis praedicetur. Immo non ſolum pater, ſed ſpiritus quoque ſanctus (quoniam & ipſe cum patre & filio vnius creditur eſſe ſubſtantiae, uel eſſentiae) ſociatur paſſionibus filij, ac ſic omnis diſpenſatio dominicae incarnationis ad totam trinitatem pertinere putabitur, & nõ ſolius filij Dei mater beata Maria, ſed totius trinitatis erit mater. Planum facere hoc apoſtolicis nitamur exemplis. Beatus Apoſtolus ita loquitur, Vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, vt euacuetur corpus peccati. Quomodo ſimul vetus homo noſter ſolo Chriſto in ligno pendente, niſi quia ſecundum eam ſubſtantiam pependit in ligno, quã ſumpſit ex nobis? Item alio loco memoratus Apoſtolus dicit, Quia ſimul conreſuſcitauit, & conſedere fecit in caeleſtib. in Chriſto IESV. Reſpondeatur quomodo ſimul conreſuſcitati ſumus, aut ſimul conſedimus in caeleſtibus, niſi per illius ſubſtantiae

f. ſuſceptae carnis, & ſuſcipiẽtis diuinitatis ὁμοούσιον.

f. & ipſe natus, & crucifixus eſt ut filius

Rom. 6.

Eph. 2.

ſtantiae communionem, quam ſumpſit ex nobis? Si ergo in vnitatem diuinae ſubſtantiae ſuae natu ram noſtram filius Dei ſuſcepit, vt diuinitatis & carnis vna poſſet eſſe natura, quod adunatum eſt diuinitati eius, omni trinitati adunatum eſt; maxime quia inſeparabilia ſunt opera trinitatis, quia una eſt ſubſtantia, uel eſſentia trinitatis. Trinitas autē eſt pater, & filius, & ſpiritus ſanctus. in perſonis tres, in ſubſtantia uel eſſentia unum. In qua eſſentia uel ſubſtantia ſi natus aut paſſus eſt filius, ſimul pater, & ſpiritus ſanctus & natus & paſſus eſt. ſed ſi filius tantū paſſus eſt, ſicut fidei catholicae docuit antiqua traditio, in alia natura paſſus eſt. Et quae eſt alia, niſi humana? Si ergo alia eſt humana, alia diuina natura, nō eſt una in Chriſto ex duabus facta natura. Solent Arriani nobis obicere talem propoſitionem. Paſſa eſt, inquiunt, diuinitas filii, aut non eſt paſſa? Si reſpondeamus, Non eſt paſſa; dicunt, Purus homo crucifixus eſt. Si reſpōdeamus, quod reſpōdere debemus, † Paſſa eſt, ſed ſecundum carnem, ipſa tamen in hoc quod eſt inpaſſibilis permanens; reſpondent, Aut paſsa eſt diuinitas patris, ſi paſſa eſt diuinitas filii, aut non eſt una diuinitas patris, & filii. Proponentibus hoc Arrianis ita conuenit lingua catholica reſpondere. Pater & filius in ſubſtantia unū ſunt, non

*† De filij diuinitate improprie loquitur, cū uel paſſam uel natam eam de virgine dicit. quae quidē de Christo uere proprieq. dicūtur. Digna omnino uenia eſt pietas ueterū, quib. nondum ita explorata atque aperta erant fidei noſtrae myſteria, ut poſtea diſponēte ſic Domino, poſterioribus fuere temporib. Tā etſi quid ipſe uelit Ferrādus, & ut conetur, idem nobiſcum ſentiens, dicere, poſtea in extrema hac epiſtula intelligitur. Nos uero quotiens eiuſmodi loci incident, hoc etiam ſigno * notandos curauimus. Vide etiam S. Thom. tom. 17. opuſc. 1. cōtra errores Graecorū, vbi ſimilia dicta Athanaſii, Baſilij, Cyrilli, & aliorum patrum pie interpretatur, & ad uerum & catholicum ſenſum reducit.*

non in personis. vna est natura patris & filii, sed alia est persona patris, alia filii. Filius uero suscipiens carnem, id est hominis plenã perfectamq. naturã, sic eam suscipere dignatus est, vt una persona, persona fieret carnis & uerbi, nõ tamen vna natura. Deus homo factus naturam sibi adunauit humanam, sed in unitate personae, quam non habet cum patre communem, non in vnitate substantiae, quam habet cum patre cõmunem. Ideo non trinitas, sed tantummodo filius & natus & passus est. Alia est natura, secundum quam passus est filius. sed quia unam esse fecit personam suae diuinitatis & carnis, propter unitatem personae diuinitas *filii dicitur passa quidquid pertulit caro. Persona autẽ filii nõ est ea, quae est patris, quia alia est patris; ideo tantũmodo filius passus est. Isti autem, qui sicut unam personam domini IESV Christi, sic unam uolunt praedicare naturã, quid respõdebunt Arrianis? Argumenta eis sine dubio cuncta deficient; & aut Arrianis consentient, ne unam patris & filii diuinitatem praedicent, aut patripassianis sociabuntur errore sacrilego miserabiliter obligandi. Reuertatur ad sensum piissimum furor haereticus; & qui ex naturis duabus in domino IESV Christo unam factam fatetur, dicat mihi quae harum periuit, vt vna fieret ex duabus. diuina perire non potuit, humana non debuit. Aut si nullius audet adserere perditionẽ, dicat utrum sit altera in alteram commutata; & si alteram in alteram potuisse commutari suspicatur, dicat rursus, utrum diuinitas in carnem, an in

diuinitatem

diuinitatem caro conuersa sit. Si enim diuinitas ad inferiorem carnis redacta est qualitatem, deteriorata cognoscitur, & iam sibi potius creator bonus miseriam procurauit, quam nobis misericorditer praestitit. Si uero permanens inuiolata diuinitas absorbuit substantiam carnis, vt hoc esse inciperet caro quod verbũ, quis tolerabiliter audiat creaturam prius cuncta accidentia recipientem peruenisse ad genus & potentiam creatoris, vt esset subito sine qualitate, sine quantitate, sine tempore, sine loco, sine situ, sine passionibus, sine habitu, perdita condicione facturae, solo faciendi vigore subnixa? Timeo ne amplificatio creaturae creatoris sit potius inminutio; tamquã Deus indiguerit additamento carnis augeri; quia & multo facilius mutari potuisse illa natura dicetur, in quam potuit altera commutari. Nimis absurdam sententiam silentio mancipemus. quia si nullam de duabus his naturis in alteram potuisse transferri liquido claret, respondeat vtrum forte permixtio naturarũ duarum nullius earum proprietate seruata nouam naturam noui generis fecerit. quia si hanc vnius mediatoris vnam naturã praedicare uoluerit, † non interim requiro quali nomine naturali dumtaxat censeat vocitandam, vt quomodo ex naturis duabus anima & carne facta est una natura, cui nomen est homo, ex duabus similiter animalibus vnũ nascitur animal, & dicitur mulus, ex duabus quoq. substantijs ignis & ligni fit vna res, & uocatur carbo; (neque anima sola, aut corpus, homo, neq. equus solus, aut asinus,

f. nũc iterum

mulus, neq. ignis solus, aut lignum, carbo potest naturali nomine vocari;) sic ostendere valeat ex duabus naturis, diuinitate scilicet & humanitate, si vna facta est natura, quid vocari naturaliter debeat. Christus quippe nomen est officij, Emmanuel nomen est vtrasq. substantias, quas adunatas contestatur, insinuans. naturae autem nomen illius substantiae, quae vna fieri potuisse dicitur ex duabus, neq. legi, neq. per linguam cuiuslibet disputatoris audiui. Nomen hoc, sicut dixi, vehemēter inquiro. † sed potius hoc propono, hoc cogitandum praedicari vnius † in Christo substantiae, licet nolit, oppono. Si vna est Christi natura composita ex duabus, non talis patris natura, non est talis spiritus sancti. quomodo ergo erit filius homousios patri, vel spiritui sancto? Vna patris, spiritusq. sancti natura simplex est, caret compositione; Christi autē quae facta firmatur ex duab. vna natura, composita est, caret simplicitate. Quid ergo dicemus? Vrget nos licet inuitos violentia veritatis, aut vnam Christi naturam non praedicare, aut patris, & filij, & spiritus sancti, idest sanctae trinitatis vnam substantiam vel essentiā negare. Sed si vnam substantiam vel essentiam trinitatis negemus, Arrianorum dogmati videmur praebere consensum. Ne ergo videamur similes Arrianis, vnā Christi quamuis ex duabus naturā non praedicemus, sed vnum Christum potius ex duabus & in duabus naturis confitendū; nec Arrianorum polluamur veneno, nec superflua delirantis Eutychetis inebriemur disputatione. Deus vnige-

[Margin: f. seu — beside "vehemēter inquiro. † sed"; f. Christum — beside "vnius † in Christo"; ὁμοούσιος — beside "homousios"]

vnigenitus Dei filius verus & proprius vnus fuit, quando in principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. vnus atq. idem est, quando verbũ caro factum est, & habitauit in nobis. Propterea priusquam virgo Maria conciperet, Deus trinitas creauit nos, & posteaquã sancto spiritu † fecunditatem peperit, Emmanuel, idest nobiscum Deus, trinitas redemit nos. Ante dispensationem carnis Deus noster trinitas, post negotium crucis, & post spolia infernorum Deus noster trinitas. Quare hoc? quia sicut vnus fuit, est, & erit pater, qui de virgine nõ est natus; sicut vnus fuit, est, & erit spiritus sanctus, qui similiter de virgine nõ est natus; ita vnus est etiã filius, qui de virgine natus est. Adsumptio illi fuit alterius † ad vnam personã. Creuit ergo per natiuitatem carnis in Christo numerus substantiarum, singularitas vero personae perseuerauit. Idcirco quãuis alia sit natura diuinitatis, alia humanitatis, nõ fit trinitas illa quaternitas, quia personarum est trinitas, quia in Christo vna persona mansit. Vnus est proinde Christus, & semper vnus, propter vnius personae singularitatem, quae in eo nec diuidi, nec subdiuidi, nec duplicari potest; quamuis ex duabus & in duabus credatur esse naturis. Libere igitur absq. vlla formidine cõfiteamur vnius Christi naturas duas, diuinam scilicet & humanam, verbum & carnẽ, manifestis distinctionib. apparentes; & quid secundum earum proprieta-

Iohan. 1

Ibid.

f. fecundata

f. deest, naturae

tem rite possit intellegi, per omnia diuina volumina simpliciter audientes, nullatenus dubitemus, quaedam verba diuinitati, quaedam vero humanitati eius sine separatione prorsus aptari.

Iohã. 10. Si quis enim me interrogat; Ego & pater vnũ sumus, vtrum vox ista secundum diuinitatem prolata sit, an secundum humanitatem; fiducialiter respondeo, secundum diuinitatem, non secundũ

Iohã. 14 humanitatem. Et si quis iterum requirat; Pater maior me est, vtrum vox ista secundum diuinitatem prolata sit, an secundum humanitatem; fiducialiter respondeo, secundum humanitatem, non secundum diuinitatẽ. neq. tamen propter hoc aliqua earum vox Christi non erit. vtraq. enim vox ad vnum pertinet Christum. Cuius ergo est diuinitas, & humanitas. separatio hic nulla introducta est, quia vnam vocem secundum vnam substantiam posse intellegi diximus, secundum alteram vero negauimus. † Cuilibet enim naturae vox ideo sine separatione† nõ cõuenit alteri, quia illius personae est, cuius est vtraq. natura. Necessitatem nemo nobis ingerat vnam praedicare naturam. Duos filios ignorat fides catholica, quaternitatis adsertores omnino detestatur. & idcirco nunc quantum arbitror, quibusdam rectae fidei custodientibus regulam, placuit vnum de trinitate passum fateri. Nihil quippe aliud sententia haec insinuare cognoscitur, nisi ipsum esse passum carne, qui de patre Deo natus est, idest Christum, ne putetur homo purus tolerasse passionis iniurias. Hoc ergo dicit quicumq. de trinitate passum

f. cuiuslibet

f. delendum, non

dicit-

dicit. Non est quarta persona qui passus est, sed ad numerum pertinet trinitatis. Manens enim Dei filius inpassibilis secundum diuinitatem, per susceptionem naturae passibilis passioni subiacuit. Et quamuis alia sit in illo natura per quam semper inpassibilis perseuerat, alia per quã dicitur temporaliter passus, ipse tamen inpassibilis passus est. non alius est inpassibilis, & alius passus est. iste autem inpassibilis passus est, non alius est inpassibilis, & alius passus est. Iste autem inpassibilis, ipse est Dei filius, Deus vnigenitus ante saecula ex Deo patre naturaliter natus, & de matre, postquam venit plenitudo temporum, misericorditer, quia voluit, genitus. sine quo trinitas numquam fuit. quoniam sicut iam superius enarrauimus, trinitas est, pater, & filius, & spiritus sanctus. & siue patrẽ, siue filium, siue spiritum sanctũ subtraxeris, trinitas esse non potest. nec pater, nec filius secundũ diuinitatẽ, nec spiritus sanctus creaturis connumerantur. nec pater, nec filius secundũ diuinitatẽ de mundo, nec spiritus sanctus de mũdo hoc, aut de creaturis esse perhibẽtur. sed sola sibi inuicẽ trinitas cõnumeratur, & vnusquisq. eorũ dum de trinitate esse dicitur, a creaturis ceteris sequestratur. Omnis enim res aut Deus est, aut creatura. Si Deus est, creaturã non est. si creatura est, Deus non est. Deus autem trinitas est, vnius substantiae vel essentiae. creaturae per multimoda diuersarum substantiarum distribuuntur genera. Qui ergo Deus est, & proprie idem veraciter Deus est, aut pater, aut filius, aut spiritus san-

Gal. 4.

ctus est. Et quia neq. pater solus, neq. solus filius, neq. solus spiritus sanctus trinitas est, sed simul pater, filius, & spiritus sanctus; & pater vnus est de trinitate, & filius vnus est de trinitate, & spiritus sanctus vnus est de trinitate. Quid ergo dicit, quicumq. dicit, Vnus de trinitate filius, nisi † nolit eũ quaerere inter creaturas? Filius ergo secundum diuinitatem quia non est creatura, sed creator, vnus est de trinitate. & quia secundum humanitatem dignatus est pati, propter hoc vnus de trinitate dicitur passus. Tale est itaq. quantum conicio, immo potius quantum credo, vnus est de trinitate passus, quale est dicere, * Deus est passus. Sicut autem quisquis Deum praedicat passum, nõ substantiam diuinitatis facit passibilem, sed diuinitatis inpassibilis, & humanitatis quae subiacuit passioni, vnam monstrat esse personam; sic unum de trinitate passum praedicãs, vnitatem personae commendat in vtrisque naturis, excludens Nestorianae haereseos nefariam perfidiam; † quae doctrinã duos filios inducentis neget. Igitur vnũ de trinitate passum qui negare uult, Deũ passum †. Quomodo autem Deus passus sit, bene omnes fideles intellegunt, secundum carnẽ scilicet, secundum quam potuit Deus †. Alioquin suscipiendae carnis nulla remaneret caussa probabilis, si potuisset per se ipsum passioni subiacere diuinitatis. Ita nota sunt haec paene omnibus Christianis, vt quandocumq. praedicari audiunt Deum passum, non intellegant nisi filium Dei. nec opinentur aliter passum, nisi quomodo pati & debuit, & potuit

f. nolle

*

f. qui

f. desit, negat.

f. deest, pati.

fuit Deus, secundum substantiam carnis, quam suscepit ex matre. Sic ergo quotiens unus de trinitate dicitur passus, nemo saltem interrogare cōpellitur, Qui vnus? vtrum pater, an filius, an spiritus sanctus? Si mox dixeris passum, continuo intellegunt filium, quem solum sciunt constantibus euangeliis passum, uigilante in eis etiam ad hoc scientia rectae praedicationis. Vt quamuis adserēs vnum de trinitate passum, nō adiciam, secundum carnem; ipsi tamen recte dictum, quasi hoc adieterim, sentiant. si tamen procul expellatur contentionis † effectus, vniuersa quae audit magis so- *f. adfectus.* litus inpugnare, quam credere. Nihil plane diutius cogitans reperire valui, vnde possit haec sententia (quod a quibusdam iactatur) Eutychianis fauorem praebere. Primum quippe mendacium delirantis Eutychetis hoc fuit, vnigenitū Deum, quando fieri homo dignatus est, non sibi adsumpsisse carnem de vtero virginali. Secundum uero, non esse nunc in Christo substantias duas diuinitatis & humanitatis, sed ex duabus his vnam factā esse substantiam. Retractemus igitur diligenter vtrasque sententias, & si vel vni earum coaptari potest ista sententia, quae vnū de trinitate passum fatetur, sollicitius inquiramus. Quid rogo proficit ad negandam filio Dei materni corporis ueritatem, quando vnus de trinitate passus adseritur? Nonne si vnus de trinitate est, uere filius Dei est, & si passus est, uere habet materni corporis ueritatem? Alioquin tolle corpus ex matre sumptum, & quomodo pati potuit pura diuinitas? Perpende

qualis est caro Mariae. sine dubio passibilis & mortalis. Vt ergo esset caro uerbi passibilis & mortalis, ex illa carne habet originem, quae fuit passibilis & mortalis. In prole igitur cognosce similitudinem generis per testimonium passionis, & expugnari magis Eutychianos, quam foueri, quando unus de trinitate passus adseritur, uelis nolis† aduerte. Sine dubio enim sub his uerbis etiam praedicator vnius in Christo substantiae confutatur. Vt sit enim Christus vnus de trinitate, ad diuinitatem pertinet; vt credatur passus, ad humanitatem. Non esset qui passus est, unus de trinitate, nisi vnam haberet cum patre, & spiritu sancto diuinitatem. Non esset passus qui vnus est de trinitate, nisi consubstantialem matri haberet humanitatem. Sileat ergo vnius naturae in Christo praedicator. Duas enim naturas commemorat, qui vnum de trinitate passum fatetur. Suspiciones suas inaniter † rodet, quisquis bene dicta dum male conatur intellegere, calumniari potius, quam doceri studeat. Vnum de trinitate passum Nestorianis non inmerito displicet. Introducere enim quartam personam volunt, cui accidisse aestimant passiones. Eutychianis autem unum de trinitate passum non recte placet, si tamen placet. Ipsi enim duas Christi permanere naturas eiulden ter negare contendunt, quibus per hoc capitulum manifesta re contradicitur. insinuata vna substantia per hoc, quod vnus de trinitate, insinuata quoque alia per hoc, quod passus infertur. Passio enim commemorata testimonium est naturae passibilis

f. aduertes.

f. prodet

lis; natura passibilis intellecta, maxime in illo qui unus de trinitate†, duarum substātiarum clarissimam reddit distinctionem. Sed forsitan aut nimiū suspiciosus, aut omnino tardus auditor aperta locutione desiderat instrui; videlicet, vt quotiens confiteri delectamur aut Deum passum, aut vnum de trinitate passum, quia & pater Deus, & spiritus sanctus Deus, & simul tota trinitas Deus; & pater vnus de trinitate, & spiritus sanctus de trinitate.† Sed dicentes Deum passum, continuo inferamus, secundum carnem; ne aut tota trinitas passionem suscepisse, aut ipse filius in substantia diuinitatis, quae est illi cum patre communis, passus putetur. Et in hac quidem parte mos gerendus est talibus. & si sic audire desiderant, sic etiam nos loqui conuenit. Vnus de trinitate, idest filius, vna persona de tribus personis, passus est secundum carnem, quam suscepit ex nobis, vt dignaretur passionem tolerare pro nobis. Addamus uerba manifesta, nec occasionem demus interpretationi malitiosae, putemurq. aliud credere, quā sentimus. Admonēdus tamen uidetur cui prolata simpliciter suspicionem commouent uerba, non totiens aut diuinitatem Christi, aut humanitatē negari, quotiens non simul sono uocis enuntiantur. Vnus est, ait Apostolus, Deus pater, ex quo omnia; & unus Dominus IESVS Christus, per quem omnia. Ecce dominum Christum dixit, hominē tacuit, nec tamen ideo negasse putandus est. Rursus in alio loco ad Timotheum scribens; Vnus est mediator Dei & hominū homo Christus IESVS. Ecce

f. desit, (margin, line 2)
est (margin, line 3)
f. sic (margin, line 10)
1. Cor. 8. (margin)
1. Ti. 2. (margin)

Ecce hominem dixit, Deum tacuit, non tamen ideo negauit. Tanta quippe virtus est sacramenti ineffabilis, & sic in unam personā duas naturas singulariter & mirabiliter adunauit Deus homo misericorditer factus, vt Christū IESVM siue Deum dicas, hominem quoq. simul intellegas, siue hominem confitearis, Deum quoq. simul intellegas. humana est in illo diuinitas, & diuina est humanitas. Propterea ille magis cuiusdam separationis aut diuisionis seminat suspicionem, qui duas naturas aliter non intellegit, nisi ambas audierit nominari. Ecce audiuimus uocem in euan-
Iohā. 14. gelio Christi dicentis, Pater maior me est; quod secundum humanam videtur dixisse naturam. numquid ideo putabimus eum non habere in se diuinitatem, secundum quam dixit in alio loco,
Iohā. 10 Ego & pater unum sumus? Nonne & quando dixit, Pater maior me est; tacuit, Ego & pater unum sumus? & quando dixit, Ego & pater unum sumus; tacuit, Pater maior me est? Nihil tamen horum negauit: Dicamus ergo ei, si uidetur, dicenti, Pater maior me est; adde domine, Ego & pater vnum sumus, ne Arriani non arbitrentur aequalem. Multa occurrunt similia pro studio requi-
Eccli. 24 rentibus. Ecce iterum dicit ipse saluator, Ego ex ore altissimi prodiui; quod secundum diuinitatē locutus est. dicamus ei; adde domine, Et ex utero uirginali, quod pertinet ad humanitatem. ne putent Manichaei, vel Eutychiani, quia nō est natus ex carne. Liceat nobis inter scientes quomodo credamus, simpliciter loqui. In nomine domini

IESV Apostoli baptizabant: numquid quia patrem, & spiritum sanctũ tacebant, ideo negabant? aut ideo baptismus ille non dabatur in nomine patris, & filii, & spiritus sancti, quia in nomine domini IESV baptizasse Apostoli perhibentur? Nonne propter huius substantiae communionẽ, & propter unũ nomen indiuiduae trinitatis etiã solo domino IESV nominato, pater quoque, & spiritus sanctus in virtute illius nominis, quod unum ex tribus, nominati esse cognoscuntur? Ita etiam si solam diuinitatẽ Christi nominem, iam simul humanitatem nominaui, quam sibi† adhumanauit ex virgine. & si solam humanitatem nominem, simul diuinitatem nominaui, cui est adunata. Possunt hae duae substantiae in Christo sine inuicem loquendo proferri, non possunt sine inuicem credendo cognosci. Nam ecce apud Miletum maioribus natu ecclesiae salubria monita beatus dum traderet Paullus, Adtendite, inquit, vobis, & uniuerso gregi, in quo uos spiritus sanctus constituit episcopos regere ecclesiam Dei, quam adquisiuit suo sanguine. Dic modo gentiũ doctor, & responde nobis aliquid, †quod etiã nos simus tam suspiciosos oporteat respondere. Dixisti Deum ecclesiam adquisisse sanguine suo; quare non addidisti filium? quid si alius patrem putet, quid si alius spiritum sanctum? quia & pater sine dubio Deus, & spiritus sanctus Deus est. Aut si Deum simpliciter nominasti, uel quando eum dixisti adquisisse ecclesiam sanguine suo, diceres quomodo habeat sanguinem Deus, & adderes, secundum

Act. 1. & 10.

f. adunauit

Act. 20.

f. quando etiam nostris te suspicionibus oporteat respondere.

cundum carnem, ne quis putet, quia etiam diui-
nitas habere aut effundere sanguinē potest. Scio
quid huic percontationi vas electionis sine mora
respondeat. Nosti, o fili, praedicationem meam;
quare dubiam putasti sententiam? Quoniam ego
Rom. 8. dixi, Pater filio proprio nō pepercit, sed pro nobis
omnibus tradidit illum. vt filius tantum passus
Phil. 2. a gentibus crederetur. Iam ego dixi, Qui cum in
forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse
se aequalē Deo, sed semetipsum exinaniuit formā
serui accipiens, in similitudinē hominū factus, &
habitu inuentus vt homo. Humiliauit se factus
oboediens vsq. ad mortem, mortem autem cru-
cis; vt in humana substantia mortuus rite crede-
retur. quē tamen vt Deum cognosceres, fiducia-
Rom. 9. liter alibi locutus sum; Ex quibus Christus se-
cundum carnem, qui est super omnia Deus bene-
dictus in saecula. Cognosco sancte Paule, doctri-
nam veritatis plenissimam, nec mihi sententia
Act. 20. tua in libro actuum Apostolorum dubia vmquā
fuit. Intellexi Deum, qui sanguine suo adquisiuit
ecclesiam suam, non esse nisi Christum IESVM
filium Dei, nec habuisse sanguinem, nisi secundū
substantiam carnis. Sed propter istos ista dixi, qui
nunc audientes vnum de trinitate passum, dicūt;
adde secundum carnem, quasi aliter intellegi
debeat, etiam si ego non addam. vel addere mul-
tum necessarium sit, quod etiam si non additur,
apparet. Libenter tamen exigi me patior, quod
vltro reddere sum paratus. Incunctanter profert
lingua, quod retinet conscientia, Vnus de trini-
tate

tate filius Dei Christus IESVS, qui est vna persona de tribus personis, passus est secundum carnē. Tu vero si iam credis non malitiose vnum de trinitate passum dici, dic similiter bono sensu sicut ego. Si autem dubitas adhuc, dic vnam personā de tribus passam, idest, filium Dei dominum IESVM Christum secundum carnem. ne si vnam personam de tribus passam profiteri nolueris, quartam confiteri inueniaris; & sine vlla ambiguitate Nestorii iudiceris errore possessus. Omnis ergo catholicus aut vnum de trinitate passum simpliciter audiat, simpliciter dicat; aut loquens caute, non tamen infideliter, vnam personam de tribus passam fateatur. nec ideo quempiam iudicet haereticum, qui unum de trinitate passum illo sensu dicit, quo etiam ipse vnam personā de tribus passam ueraciter dicit; simulq. ambulare uiam domini properemus, pacem tenentes. Hoc est quippe unum de trinitate, quod est unam personam de tribus personis. quoniam si dicas, Vna est persona Christi; nihil aliud dicis, quam, Vnus est Christus. & si dixeris, Vnus est pater, aut spiritus sanctus; nihil aliud dicis, quam, Vna est persona patris, aut spiritus sancti. Potest quidem vnus etiam substantiam significare; sed si addes substantiae proprium, manifestumq. vocabulū, sicut quando dicis, Trinitas vnus, & continuo subinfers, Deus. Alioquin tolle nomē quod adiungis, ubi substantia significatur, & dic, si audes, Pater, & filius, & spiritus sanctus unus sunt. Quis enim non continuo, Vnus sunt, secundum per-

personam dictum consequenter intellegat, & Sabellii redarguat uanitatem? Vides ergo quia proprie vnus ad personam pertinet significandam, quamuis adiuncto sibi cuiuslibet substantiae vocabulo possit etiam substantiam significare. Simpliciter ergo audiamus unum de trinitate passum, id est, unam personam ex tribus personis. Nec mihi quispiã uelit opponere, Si dicimus unum de trinitate, dicamus unum de humanitate, sicut dicimus Deũ, & rursum dicimus hominem. Deum quippe cum dicimus, recte etiã hominem dicimus; quia & Deus, & homo nomina substantiarum sunt. Vnus autem, quia proprie personam significat, vnus, & vnus nequaquam cogimur dicere, ne duas uideamur adseuerare personas. Ideo plane unum de trinitate cõfiteamur, & non unum de humanitate. quia Deus uenit ad uterum virginis, & aduentu suo munus ei largiẽs fecunditatis, sine sorde libidinis humanam sibi naturam potenter atq; ineffabiliter adunauit tanto vinculo vnitatis, vt persona uerbi fieret persona carnis, & deinceps vna uerbi persona esset & carnis. Ideo dicere nullatenus possumus vnũ de trinitate, & vnum de humanitate, uel vnũ trinitatis, & unũ humanitatis; quia in Christo IESV personam propriam separatim non habet humanitas, sed persona uerbi Dei, a quo suscepta est, ipsa illa facta est propria. Distinguimus ergo naturas duas Christi in uocabulis, in officiis, non in
1. Cor. 1. personis. Ideo securus dicit Apostolus, Nos autẽ praedicamus Christum crucifixum, Iudaeis quidem

dem scandalum, gentibus autem stultitiam, ipsis uero uocatis Iudaeis & Graecis Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam. Ecce Christus crucifixus ipse est Dei uirtus, & Dei sapientia. Quare ergo non dicatur unus de trinitate passus? An Christus Dei uirtus, & Dei sapientia non est unus de trinitate? Sed hoc qui negat, aperte dicat etiam diuinitatem † filium non esse unum de trinitate. Si *f. filij* autem secundum diuinitatem Christus unus est de trinitate, & secundum diuinitatem uirtus Dei est, & sapientia; Christus autem crucifixus virtus Dei est, & sapientia; recte vtiq. dicitur, quia vnus de trinitate est passus. Nec mouere quempiam debet, si vere hanc sententiam, sicut a quibusdam dicitur, Eutychetis protulit apocrisarius in Chalcedonensi concilio. Saepe etiam per ignorantes loquitur ueritas. Patres autem nostri in concilio positi sensum loquentis, non uerba cōsiderantes, nec illum propter hanc sententiam pronuntiarūt catholicum, nec ipsam sententiā catholicis tunc inserere definitionibus uoluerunt, ne viderentur intellectum loquentis † adprobasse, quam uerba. *f. desit, potius* Mirabiliter tamen spiritus sanctus postea fideles admonuit etiam post hanc sententiam reuinci Eutychianistas, in qua duarum plena est praedicatio naturarū, vt nequaquam † dicere, Si unus est *f. diceret* Christus de trinitate, & trinitas unius est substantiae, Christus autem Deus & homo est, vnius ergo substantiae. Christus quippe & unus est de trinitate, & Deus & homo est, & non est unius substantiae. ne humanitas quoque, quam suscepit,

con-

consubstantialis sit trinitati, quod sana doctrina condemnat. Recordor aliquando triplicem me intellexisse caussam, quae dubitare quosdam de hac sententia cogeret. Prima scilicet, ne quadam separatione intercedéte alia esset trinitas, & alius qui unus esset de trinitate, sicut alius est pater, alius est filius, quando de patre filius esse dicitur. & alia ciuitas, aliusq. homo qui de ciuitate esse narratur. Sed & pater quamuis habendo filium pater sit, ipso tamen patris nomine non se esse filium monstrat. & ideo dum de patre esse filius dicitur, alter esse pater, alter esse filius intimatur. & ciuitas hominum est multitudo, non homo. & ideo dum de ciuitate quispiam dicitur, alter ipse esse, altera ciuitas inuenitur. Trinitas autem, pater, & filius, & spiritus sanctus est. ideo securus dicis, Filius vnus est de trinitate. Nec potest esse alius filius, & alia trinitas; quia sine filio nulla est trinitas. Secunda uero caussa dubitationis videtur, nolentibus dicere unum de trinitate passum, ne diuinitas substátia fieri passibilis videatur. Sed hoc inpossibile & auribus & mentibus catholicis ita semper apparet, vt suspicari hoc malitia potius quam cautela sit. maxime quoniã dum vnus de trinitate dicitur passus, & trinitas personarum habeat † significationẽ, cuius facile apparet propter unam personam† uerbum passibilis carnisq. passibilis, vnum de trinitate passum pronuntiari. Tertia uero dubitationis caussa est, ne dicentibus, Vnus de trinitate passus; inquisitor acerrimus dicat, Quid vnus? & respódentibus, Filius; iterum dicat,

f. distinctionem, f. verbi inpassibilis, carnisq. passibilis

dicat, Ergo si unus est filius de trinitate, vel unus est trinitatis, filiorum est trinitas, aut trinitatis est filius, respondentibus, Deus; dicat, Quomodo est quispiã vnus Deus de trinitate, cum non sit unus Deus, nisi trinitas? Huic autem dubitationi facile occurritur, si quid sit trinitas consideremus. Trinitas enim (quod saepe dicendum est) personarũ est trinitas. Quid ergo trinitas, nisi tres personae? Quae sunt tres personae, nisi pater, filius, & spiritus sanctus? In hac ergo trinitate neq. patres tres inuenis, neq. filios tres, neq. spiritus sanctos tres. & propterea securus dicis, Vnum de trinitate filium; quia non est in trinitate filius nisi vnus, cuius personam significantes dicamus, Vnum de trinitate passum. quia ipse tantum rite creditur passus, qui cum esset vere & proprie Deus, vere & proprie factus est homo, vt non inmerito uere & proprie mater Dei beata Maria credatur. ex Maria enim semper † nec humanitas nasci potuit sine diuinitate. Frustra expauescit quisquis aestimat consubstantialem diuinitati matrem futurã, si ueraciter & proprie Maria mater fuerit Dei. Profecto enim quia ueraciter & proprie generanti semper est consubstantialis ille qui nascitur, accepit ab ea Deus vnde ei fieret consubstantialis, & sic ex ea nasci dignatus est. Ita igitur proprie, sicut ueraciter, Maria * diuinitatem filii genuit, sed incarnatam. Sine carne enim diuinitatem sempiternam generare nõ posset homo mortalis. Quid autem proprie genuit? Manifeste genuit, contestantibus signis & virtutibus Deum esse, qui ex ho-

f. deest, virgine

*

mine naſcitur. Quid eſt proprie genuit? Ipſa ei materiam carnis, ſecundum quã † generatur, operante quidem ſpiritu ſancto, verumtamen ex ſuis viſceribus tribuit; & ideo quem ſic naſci oportuit, etiam proprie genuit. Quiſquis autem putat, aut dicit ex vna ſubſtantia generari nullatenus potuiſſe ſubſtantias duas, veraciter dicit, ſi ſeparatim generatas audierit. Nunc uero in magno illo & mirabili ſacramento, quod manifeſtatum eſt in carne, * diuina ſubſtantia ſecundum humanam ſubſtantiam proprie nata eſt; quia non ſeparatim nata eſt, nec humanitatem proprie natam ſibi diuinitas adunauit, ſed adunando eam ſibi proprie nata eſt. Dicam adhuc planius pro captu infirmitatis meae, ſi remoueat Deus veritas tenebras falſitatis a luce huius diſputationis. Proprie eſt nata de patre diuinitas pura, proprie * eſt nata de matre eadem incarnata diuinitas. Et hoc diſtat inter unius filii Dei duas generationes, quod in diuina generatione nulla fuit humanitas, in humana generatione adunata fuit humanitati proprie naſcenti diuinitas. Si enim dixero, vel dicere voluero, Maria ſemper virgo proprie genuit humanitatem, nõ proprie genuit diuinitatem, videbitur ſub aliquo modo hominem purum genuiſſe, quem nullo modo ita genuit, quia verbũ † caro factum proprie genuit. Recte ergo, quantum arbitror, dicimus & confitemur, Maria ueraciter eſt mater Dei Chriſti, ut † eſſet ſuſpicio phantaſiae. Recte etiam confitemur, Maria proprie mater eſt Dei Chriſti, vt nullatenus hominem purũ qui

f. generaretur — *** — *** — *f. carnem* — *f. ceſſet, uel deeſt, nullatenus*

qui pro meritis operum bonorum postea perhiberetur in Deũ, uel superueniente in se filio Dei, vocari aut effici† inquireret Deus; sed Deum sine initio, ex certo initio hominẽ factũ concepisse & genuisse credatur. Inueniri potest plane alius conueniens modus, quo sine scandalo haec sententia proferatur, si ita vnusquisq. dicat; Maria propriè mater Dei Christi, vt singulare hoc caelestis operationis beneficium nõ videatur commune cum ceteris. Ipse enim saluator in euangelio nuntiantibus sibi, Ecce mater tua & fratres tui foris stant quaerẽtes te; Quis, inquit, mater mea, aut qui sunt fratres mei? Et extendens manum in discipulos, ait, Ecce mater mea & fratres mei. & omnis qui facit voluntatem patris mei qui in caelis est, hic meus frater, & soror, & mater est. Omnis ergo faciens uoluntatem eius, pater eius, mater eius est. Sed Maria ideo proprie mater eius, quia nascẽdo de ea secũdum carnẽ, factus est filius eius. Multae mulieres Deum timẽtes parturiunt Deũ Christũ mente, non carne; sola autem Maria Deum Christum parturit etiã carne, & ideo sola proprie mater est Dei, quia nulla alia sic mater est Dei. Beatus apostolus dũ Romanis scriberet, ait; Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio filio non pepercit, sed pro omnib. tradidit illũ. Dicat ergo mihi aliquis, vtrum proprius filius Dei patris, ipse est proprius filius virginis matris. an forte non habuit Maria proprium filium, quem Deus habet filium propriũ? Sed & Maria habet proprium filiũ, quia genuit, non adoptauit; & illũ

† *f. inciperet*

Mat. 12.

Rom. 8.

habet proprium filiũ, quem habet Deus propriũ filium,quia duos filios numquam fides catholica praedicat.Reſtat ergo, vt ſi Deus Dei proprius filius, ipſe eſt etiam matris virginis proprius filius, proprie eum genuerit. alioquin ſi illa proprie nõ genuerit, nec ille proprius eſt filius. proprius eſt autem, ergo illa proprie genuit; verumtamen ſecundum humanitatem, ſecundum quam potuit Deus naſci. Supereſt nunc in concluſione huius voluminis eiſdem duab. ſententijs, de quibus inter ſe diſputantiũ fratrũ prolixa fit altercatio, ne qua remanere vel ſuſpicioſis videatur ambiguitas, dare quandam fidei regulam,qua praecedente ſimplicitas loquentium manifeſtetur,& audiẽtium remoueatur ſcandalum. Dicturus ergo vnũ de trinitate paſſum, prius adſerat omnipotentis Dei vnã ſubſtantiam, tres eſſe perſonas,ex quibus vna perſona, id eſt filius,Deus permanens, homo factus & natus & paſſus ſit, neq. patre, neq ſpiritu ſancto pariter incarnato; quãuis opus noſtrae redemptionis tota fuerit trinitas operata.Sic autẽ paſſum eſſe filiũ fateatur, vt credens intellegat, † nõ potius eum pati,niſi ipſa ſubſtãtia,quia Deus, & cum patre & cum ſpiritu ſancto vnus Deus eſt, ſed in illa,quã ſine patre & ſpiritu ſancto ſuſcepit ex matre. Sed ideo* diuinitatem dici paſſam fuiſſe, quia ipſius eſt caro quae paſſa eſt, & ad eius perſonam pertinet, quã cum patre & ſpiritu ſancto non creditur habere communem. Poſtquam uero & Deum Dei filium paſſum, & non in diuinitate ipſa paſſibilem factũ, ſed humanitate, qua paſſibi-

† f. nõ potuiſſe eũ pati in ipſa ſubſtantia, qua & cum patre &c.

*

passibilis fuerat, intellexerit passum, cõfiteatur nihilominus ipsius unius filii Dei domini IESV Christi duas esse naturas, vel substantias. & cum plenius haec pro modulo ingenii vel eloquii sui inculcauerit, Chalcedonensis decreta concilii, & Papae Leonis epistulã sequi † nominibus profiteatur, superadiciens, per incarnationem filii Dei non creuisse trinitatem, nec quartam trinitati accessisse personam, quia diuinitatis & humanitatis in Christo singulariter permansit ipsa persona. quod Nestorius duos introducens filios negat; vt merito iam sectatoribus eius fidelis catholici lingua respondens, ad remouendam quaternitatem dicat, Vnum de trinitate passum, quem tamen insinuet secundum diuinitatem esse vnum de trinitate, secundũ humanitatẽ vero passum. Dicturus ergo vnũ de trinitate Christũ, prius ista quae diximus, dicat; maxime quando contradicentibus, aut male suspicantibus loquitur, & aliũ nõ aedificat, qui cũ malo sensu talia putat instruere. Nolo praedicatorẽ verbi Dei testimonio tantum conscientiae suae esse contentũ. perducere conetur ad cor aliorum, quid recte ac fideliter sentiat, nec pigritia, nec superbia reuocetur, tamquam inculcaret rem dubiam, donec omni careat ambiguitate. Sit multiloquus, quantũ necessitas coegerit, dum tamen obscura breuitate neminem scandalizet. Similiter dicturus beatã Mariam vere & proprie Deum genuisse, prius illa omnia cõfitens, diuinitatem filii Dei iam de patre natam, nec nasci, nec proprie nasci adserat potuisse, nisi carnem nostri

f. non minus

generis, & animae rationalis substantiam, idest plenum hominem suscepisset, neq. initium diuinitati per natiuitatem temporalem datum fuisse, sed carni; cuius initium vel conceptio non fuit nisi conceptio diuinitatis. Prius enim confiteatur nec ea quae sunt diuinitatis, posse ab humanitate, nec ea quae sunt humanitatis, posse a diuinitate Christi separari; sed siue illud quod secundū diuinitatem, siue illud quod secundum humanitatem dictum, gestum, toleratum ve est, vtrique substantiae eius esse commune, propter vnā (quod saepe † inpiget inculcare) personam, quam praedicat rectae fidei praedicator; quamuis nouerit secundū humanitatem de visceribus matris proprie natā fuisse diuinitatem, securus tamen dicit, Maria Deum proprie genuit. illum genuit, qui sic homo creditur, vt Deus non negetur. Ille autem qui has dubitat proferre sentētias, si cuncta quae solent sub haeretico latere sensu, manifestis absolutisq. sermonibus audierit refutari, careat suspicionibus, omittat cōtentiones, & de cetero vnum de trinitate passum, uel Mariam proprie matrem Dei esse sic accipiens, quomodo dicitur a catholicis, etiam si aliter hoc adfirmare nitantur haeretici, doctoribus orthodoxis aures simplices praebeat.

f. inpiger, pro, non piget.

EXPLICIT EPISTVLA S. FERRANDI contra Eutychianos, ad Anatolium Diaconum Vrbis.

S. FER-

S. FERRANDI KARTHAGINIENSIS ECCLESIAE DIACONI

AD SEVERVM SCHOLASTICVM Constantinop. Epistula.



AGNORVM virorũ mihi negotiũ conaris iniungere propter eos, qui Deum nostrum IESVM negant vnum esse de sancta & indiuidua trinitate, quid sentiam delectatus audire. Sed hoc, fateor, ingenii mei pusillitas aut uix ualet, aut adsumere omnino nõ audet. Quis enim ego, aut qualis ego, cui liceat de dubiis rebus tutam proferre sententiam, nouosq; sermones in electionis auctoritate, utrum suscipi debeant, recentiorib; definire temporibus? Vtinam mihi fide simplici, quam catholica per uniuersum mundum docet ecclesia, sic donet Deus esse contentum, vt omni, si fieri potest, huius vitae miserabilis tempore orationi & ieiuniis uacans plangam cum pusillis fratribus meis delicta multa & grauia, siue quae iam doleo commissa, siue quae adhuc cogor ex carnis fragilitate committere. Beatum me profecto tunc existimabo, quando positus in silentio monasterii illum uersiculum psalmi per momenta cantauero, Dixi custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. Lo- Ps. 38.

quantur & praedicent, quibus honor sacerdotii docendi auctoritatem tribuit. nos discere parati sumus, docere alios non praesumimus. Interroga igitur vir prudentissime, si quid ueritatis cupis audire, principaliter Apostolicae sedis Antistitē, cuius sana doctrina constat †auditio ueritatis, & fulcitur munimine auctoritatis. Interroga perplurimos per diuersa terrarū loca Pontifices, quibus scientia caelestium praeceptorum diuinitus inspirata famam grandem sui cū ueneratione collegit. Istos sine dubio & ad disputādum idoneos, & ad suadendum frequenti exercitatione paratos, nec † vituperaueris si consulas adhuc incertus, & † laudaris si sequaris ueraciter† doctos. A me autē sic † expete debitam caritatis, incurrere suadeas culpam trinitatis. Sufficit mihi, propter beati Petri manifestam sententiam, quae fidelibus cunctis generaliter loquitur, *Parati estote ad respondendum omni poscenti uos rationem de fide & spe quae in vobis est; sciscitanti quomodo credamus, ilico respondere. Credere nos unum Deum patrem, & filium, & spiritum sanctum. patrem a nullo genitum, filium de patre unigenitum, spiritum sanctum de patre ingenito, & filio vnigenito semper procedentem, ita vt hac beata trinitate, quam vnum diximus Deum, pater non sit filius aut spiritus sanctus, filius numquam sit pater aut spiritus sanctus, spiritus sanctus nec pater sit aliquando, nec filius; sed pater solius filii pater sit, vt filius solius patris filius, spiritus uero sanctus patris & filii communiter spiritus. simul autem hi tres

f. iudicio

f. uitupe-raberis

f. laudaberis.

f. doctus

f. sic expetēs debitū caritatis, incurrere &c.

In lib. m. s. ante uerbū, incurrere, erasū aliqd est. incertum quid.

*1. Pe. 3

patu-

naturaliter vnus Deus. propter id, quod vnus Deus, vnam habentes substantiā. propter id, quod pater, & filius, & spiritus sanctus, tres personas. propter id, quod Deus vnus, simul omnia inseparabiliter operantes. propter id, quod pater, & filius, & spiritus sanctus, quaedam sibi propria vindicantes; sicut generare solius patris, & nasci solius filii, & procedere de ambobus, solius confitemur spiritus sancti. sicut patrem solum locutum de nube; Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. filium solum de virgine natum, & a Iohanne in Iordane flumine baptizatum, & spiritum sanctum solum in columbae specie descendisse. Olim quippe illos ueritas confutauit haereticos, qui sic vnum Deum trinitatem dicere voluerunt, vt quem patrem fatebantur, ipsum sibi filium, ipsum fingerent spiritum sanctum. dum scilicet qui manens in caelestibus creaturae totius pater fuit, protensus in virginem, † & nascēdo inter homines filius fieret. rursusq. dispensationis humanae cōsummato mysterio super Apostolos in linguis igneis veniens, spiritus sanctus vocaretur. Hoc errore conpulsi nō filium Dei patris, sed patrem † credere crucifixum. vnde eos etiam patripassianos appellari uetustas ostendit. Ita igitur propter unam substantiam Sabellius tres noluit fateri personas, sicut econtrario Arrius propter tres personas, tres uoluit praedicare substantias. Apostolica sane ecclesia tres personas contra Sabellium numerans, vnam vero substantiā uel essentiā contra Arrium vindicans ita meminit sibi;

Mat. 3. *Ibid.* *f. etiam* *Act. 2.* *f. credidere*

Audi

Deut. 6. Audi Israel, dominus Deus tuus, dominus vnus
f. trinus est. vt hic vnus Deus non sit solitarius, sed† trinitas, pater scilicet, filius, & spiritus sanctus. Qua confessione praelata, magnum pietatis & mirabi-
1. Ti. 3. le sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificatū est in spiritu, apparuit angelis, praedicatum est gentibus, creditū est in mundo, adsumptum est in gloria, subsequenti veneratione pandentes, ita pro redemptione humani generis humanam naturam credimus suscepisse, vt ille qui in trinitate perfecta Deus vnigenitus permane-
Rom. 8. bat, hic ipse ex Maria fieret primogenitus in multis fratribus. & hunc eundem quē genuerat Deus pater ante omnia tēpora, ipsum generaret homo
Gal. 4. mater postquam venit plenitudo temporū. Principaliter enim fides nostra Christum Dei filiū sic praedicat hominis filium, vt vnum dicat Dei & hominis filium. nec alterū in diuinitate Christū veneretur, alterū in humanitate, sed quem in diuinitate, ipsum in humanitate. Propterea enim Deus factus est homo, quia non est alius Deus, alius homo, sed omnino qui Deus, ipse homo. & propter hoc, qui homo, ipse etiam Deus IESVS Christus dominus noster. Manens enim Deus filius vna in trinitate persona, venit ad virginem, nec sibi aliā personam de ea adsumpsit, sed
f. unitam aliam sic † vnitatē personae suae suscepit, vt persona quae semper erat, naturam susciperet carnis, haberetq. duas vna Christi persona naturas. Nec ambigere oportet, quomodo credatur humana natura ex initio sui Dei verbi habuisse personam,

scientes

ſcientes quod non hominem formatum, neq. cóceptum, neq. vita ſua quadam vel in matris vtero viuere iam incipientem Deus adſumpſit, ſed omnino antequam aliquid Maria conciperet, ante omnem formati, formandi, †ob hominis cauſſam Deus volens homo fieri, virginalis palatium ventris intrauit, & virtute diuinitatis munus largiens fecunditatis, adſumpſit ex ea, quam habere voluit matrem, noſtri generis veram carnem, ex ipſa adſumptione conceptus, & natus. non vtiq. perſonã aliam ſuſcepit, quia non hominem paratũ inuenit, ſed naturam potius humanã, in qua ipſe Deus homo naſceretur, accepit. Habuit igitur humana natura, ex quo eſt creata, perſonã, ſed unam cum Deo, qui eam ſuſcipiendo creatus eſt. Tu proinde quiſquis huic fidei contradicis, oſtende mihi in Chriſto ſine diuinitate aliquando humanitatem, & tunc fatebor quod habuerit propriam etiã ſola humana natura perſonam. Quia vero diuinitas quidem uerbi Dei ſine humanitate fuit, humanitas vero ſine diuinitate numquam fuit, ideo habuit diuina natura perſonã, quam humanae naturae, quando eam ſuſcepit, indulſit, vt & natura ſuſceptrix, & natura ſuſcepta ſine vlla cõfuſione ineffabiliter adunata vnius crederetur eſſe perſonae, dum cuius eſt diuinitas, ipſius eſt humanitas, & cuius eſt humanitas, ipſius diuinitas. Et licet alia ſit diuina natura, alia humana, non ſit tamen alius Chriſtus, cuius eſt diuina natura, & alius Chriſtus, cuius eſt humana natura, ſed idem ſit vnus Chriſtus, cuius eſt humana & diuina natu-

f. deſit, naturã, uel cõceptionem, uel quid aliud.

Creari pro eo quod eſt gigni dicit.

Ex quo, id eſt, quando.

ra. Neque enim sic in Christo, sicut in prophetis
Iohã. 1. inhabitauit Dei verbum, sed uerbum caro factum
est, vt habitaret in nobis. hic est dominus IESVS
Christus. De nullo denique propheta, quamuis
ex persona Dei multa saepius loquatur, scriptura
sancta narrauit quod esset super omnia Deus. de
Rom. 9. Christo autem fiducialiter Apostolus clamat, Ex
quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in saecula. Si quis
enim negauerit Christum Dei hominisq. filium
vnam habere personam, duos praedicat Christos.
& si duplex adorandus vel colendus est Christus,
non trinitatem, sed quaternitatem adorat. Si quis
iterum vnam Christi dicit esse naturã, & quamuis eum ex duabus negare non audeat, in duabus tamen substantiis confiteri ueretur aut dubitat; hic aut vnius naturae abolitionem, aut vtrarumq. adseuerat confusionem. Nisi enim de duabus vnam simul abstulerit, aut utrasq. cõfuderit,
vnam quomodo praedicet non habebit. Hos scripturarum testimoniis, ut epistulae modus teneatur, breuiter refutantes, verba Saluatoris nostri
primitus consideremus, quibus fixam regulá di-
f. dixit, uini baptismatis tradens, hoc Apostolis suis † di-
Mat. 28. cens; Ite, & baptizate gẽtes in nomine patris & filii & spiritus sancti. Illos enim qui putant Christum vnam non habere personam, interrogo; No-
f. deest, minato in baptismate † si non est una Dei homi-
filio, nisq. persona, quae persona nominatur? Si dixerint, Filii Dei; nec hunc esse cõfitentur filium hominis, quem filium Dei; ergo omnis a regenera-

tionis

tionis sacramento gratia mediatoris aufertur. Vnus est enim, sicut dicit Apostolus, mediator Dei & hominum homo Christus IESVS. Et si (quod absit) nominato in baptismate filio, sola filii Dei persona nominatur, & persona filii Dei hominis non cõmemoratur, mediator non nominatur. Et quomodo sine mediatore pater reconciliatur? Aut si forte non reconciliatur, vt quid baptismus dicitur? Si autem reconciliatur, per mediatorem reconciliatur. Si per mediatorem recõciliatur, mediator iste non est tantum Deus, neq. tantum homo, sed Deus homo, vt iungat hominem, habens in vna eademq. persona cũ Deo diuinitatem, cum hominibus humanitatem, & propter hoc mediator; Nam si alter fuerit Deus, alter homo, id est aliam personam habuerit Deus Christus, aliam homo Christus; nec persona illa Christi, quae habet cum Deo diuinitaté, mediator noster, quia non nobiscum habet humanitatem; nec persona filii hominis, quae nobiscum habet humanitatem, mediator noster est, quia nõ habet cum Deo diuinitatem. Proinde si cum baptizamur, illam tantummodo personam quae habet cũ Deo diuinitaté, nominamus, † & quomodo sine mediatore reconciliamur? Restat ergo, vt si nominato in baptismate filio mediatorem nominare volumus, ipsum filium non diuidamus, sed hunc esse Deum, † quem hominem confitentes, negatores vnius personae ueraciter confundamus. Alioquin quomodo verum erit, quia quicumque baptizamur in Christo, in morte ipsius bapti-

1. Ti. 2.

f. et, delendum.

f. atque

Rom. 6.

baptizamur, si quando filium in baptismate nominamus, non vnam personā Dei hominisq. sed personam solam filii Dei sine persona filii hominis nominamus; quādo si uere fuissent duae personae, ad commemorandam mortem Christi, in qua nos baptizari docet Apostolus, persona filii hominis commemorari debuerat? Secundum hominem enim mori potuit Christus. Sed si illi qui personam vnam negare conantur in Christo, ne excludant incarnationis a baptismate sacramentum, nominato filio personam filii hominis adseuerant nominari; non ergo in vnito trinitatis nomine baptizamur. neque enim trinitas potest dici, vbi Deus Dei filius non nominatur, si persona tantum filii hominis inculcatur. Vt ergo trinitas tota in baptismate nominetur, & mediatoris gratia non sileatur, & mortis Christi cōmemoratio renouetur, vnam Christus habere personā ueraciter agnoscatur, vt nominato in baptismate filio, haec vna persona nominari intellegatur, de qua
2.Cor.2. dicit etiā Paullus vas electionis; Nam & ego quod donaui, si quid donaui, propter vos in persona Christi. Quae persona totum habens quod est Dei, totum habēs quod est hominis, veraciter di-
Iohā.3. cit quod Iohānes euangelista commemorat; Nemo ascendit in caelum, nisi qui de caelo descendit, filius hominis qui est in caelo. Quomodo enim nemo ascendit in caelum, nisi qui de caelo descendit, si non est vna persona Christi, qui descendit, & ascendit? Nonne si duas habere personas putetur, alia erit sine dubio persona susce-

ptrix, alia ſuſcepta? alia quae eſt de Deo patre nata, alia quae eſt Dei filio, quādo incarnari voluit, adunata? Et ſi ita eſt, ſuſceptrix perſona deſcendit, vt aſcenderet perſona ſuſcepta, & iam falſum erit; Nemo aſcendit in caelum, niſi qui de caelo deſcē- *Ibid.*
dit. Deſcendit enim perſona filii Dei, & aſcendit perſona filii hominis, ac ſic non illa quae deſcendit, aſcendit. Hoc ſecundum prauitatem malae intellegentiae eorum, qui duplicāt Chriſtum, diſputandi neceſſitas compulit loqui. Ceterū ideo uere nemo aſcendit in caelum, niſi qui de caelo deſcendit, quia una eſt aſcendentis deſcēdentisq; perſona, ſecundum naturam diuinitatis inclinante miſeratione deſcendens, ſecundum naturā humanitatis cum trophaeo inmortalitatis aſcendēs. Huic enim rei teſtimonium dans gentiū doctor, aperte ponit; Qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcen- *Eph.4.*
dit. ipſe plane, non alius. Et ſi non alius, una prorſus eadem inſeparabilisq. perſona, de qua recte dicitur; Nemo aſcendit in caelum, niſi qui de cae- *Iohā.3.*
lo deſcendit. & propter quam tardis mentibus inculcandam rectiſſime ſequeretur, Filius homi- *Ibid.*
nis qui eſt in caelo. Hic enim quaero, ſi nō eſt una Dei hominisque perſona, quomodo dicit, Filius hominis qui eſt in caelo, quando adhuc nec dum paſſus loquebatur in ſaeculo? Quomodo eſt, in quam, quomodo eſt in caelo filius hominis ante mortem crucis, ante gloriam reſurrectionis, ante triumphum aſcenſionis, niſi quia adhaeſit ad vnitatem perſonae filii Dei, qui numquam receſſit ex caelo? Et ideo eſt filius hominis in caelo, quia
ibi

ibi est semper filius Dei, qui factus est filius homi-
nis. Mirum quippe, mirum, nisi intellegatur, ap-
Ibid. paret. Dicit dominus, Nemo ascendit in caelum,
nisi qui de caelo descendit. & quasi interrogaret
aliquis, Quis est iste? cõfestim sine dubitatione re-
spondit, Filius hominis qui est in caelo. O domi-
Iohã.1. ne IESV, in principio uerbum, & uerbum apud
Deum, & Deus uerbũ, nonne antequam descen-
deres, & uerbũ caro fieres, & habitares in nobis,
Deus tantum fuisti patri & spiritui sancto cõsub-
stantialis, atq. una in trinitate persona? Quomodo
ergo nunc ais, Nemo ascendit in caelũ, nisi qui de
caelo descendit, & statim personam descendentis
insinuans sequeris, Filius hominis qui est in cae-
lo? Quomodo descẽdit filius hominis antequã tu
f. quoniã fieres filius hominis, nisi † quomodo tu qui eras
ab initio filius Dei, tu Deus vnigenitus, tu una in
trinitate persona, factus es filius hominis, & sic
factus es filius hominis, vt non altera esset perso-
na tua, altera filii hominis? Haec denique vna
commendatur quando pharisaei interrogantur
Mat. 22 a Christo; Quid uobis uidetur de Christo? cu-
ius filius est? Et respõdentibus, Dauid; dicit IESVS,
Quomodo Dauid in spiritu uocat eũ dominum,
Ps. 109. dicens, Dixit dominus domino meo, sede a dex-
tris meis, donec ponam inimicos tuos, scabellum
pedũ tuorũ? Dauid enim uocat eum dominũ, &
quomodo filius eius est? Ibi pharisaei quidẽ con-
uincti sunt & humiliati, sed nos tamen si pie
quaeramus, admoniti. Quare filius dicitur domi-
nus Dauid, nisi quia dominus Dauid, ipse factus
est

est filius Dauid? Nam profecto si non esset vna Christi persona, non posset esse filius Dauid, dominus Dauid. Sed ideo est filius Dauid, dominus Dauid, quia personam quam habet dominus Dauid, ipsam habet filius Dauid. Haec vna persona, postulante Philippo, & dicente; Domine, ostende *Iohā.* 14
nobis patrem. Cum enim Philippus non uideret oculis carnalibus nisi hominē, cui loquebatur, audiuit sibi ore hominis dici; Qui me videt, videt & *Ibid.*
patrem. Alioquin si non esset vna Dei hominisq. persona, non diceret, Qui me videt, iam visus in carne, videri adhuc volens in diuinitate; sed diceret potius, Qui videt Deum meum, videt personam Dei mei. Quid est autem dicere videnti se, Qui videt me; nisi dicere, Ego sum qui videor, ego qui non uideor? Et qui me iam foris carnaliter videt, si videt intus spiritaliter, non alterum, sed me hic profecto qui sic videt, me videt, & patrē? Et sequitur statim; Ego in patre, & pater in me. *Ibid.*
Quando diceret caro mortalis, Ego in patre, & pater in me; nisi ipse propter humanitatem personae esset Deus inmortalis, qui crucifigendus fuerat homo mortalis? Audi eum adhuc vnius esse veritatem personae modis pluribus allegantem, cum interrogaret discipulos suos, Quem me, in- *Mat.* 16.
quit, dicunt esse homines filium hominis? Post opiniones multas & varias hominum, quibus alij Heliam, alij Hieremiam, alij Iohannem Baptistā, alij vnum ex prophetis opinabantur esse Christū Dei, dominum prophetarum, distinguere se dominus a famulis volens, vnumq. se Christum in-

Ibid. culcare uidentibus cupiens, Vos autem,ait, quem me esse dicitis? Respondit Petrus;Tu es Christus filius Dei uiui. Hic si una persona filij Dei & filij hominis non fuisset, quomodo beatus Petrus appellante se Christo filium hominis, uelut contradicere auderet, Tu es Christus filius Dei uiui? Christus dicit, Me filium hominis; Petrus dicit, Tu es filius Dei uiui. Si non est una Christi persona, de alio Petrus interrogatur, alium confitetur. Interrogatur, Quem me esse dicunt homines filium hominis? & respondit, Tu es Christus filius Dei uiui.Sed si beatus Petrus numquã meruisset magistri sermone laudari,nisi ipsum cõfiteretur,† de quo interrogabatur,a quo ei diceret,tu a quo audieras me.Ipse est filius hominis, qui est filius Dei uiui. De quo Paullus ad Hebraeos scribens, ut unius eum personae semper ostendat, ita ait; IESVS Christus heri & hodie, ipse est & in saecula. Vbi ipse quod semel posuit,etiam ter intellegi uoluit,tamquam diceret; IESVS Christus ipse heri,ipse hodie,ipse & in saecula. heri, antequam acciperet carnem. hodie, quando iuxta uaticinium Hieremiae prophetae, Hic Deus noster, & non aestimabitur alius absq. illo. qui inuenit omnem uiam scientiae, & dedit eam Iacob puero suo, & Israel dilecto suo. Post haec in terris uisus est, & cum hominibus conuersatus est. Siue modo, quando sedet ad dexteram patris in saecula, siue quando iudicare uenturus est uiuos & mortuos, sicut omnis ecclesia in symbolo confitetur, semper ipse,numquam alius. Carnem quippe susci-

f. de quo interrogabatur? a quo ei diceretur, Tu? a quo audieras, Me? Ipse &c.

Hebr. 13

Baruc. 3

Apost. Symb.

ſcipiendo, naturas adunauit, non perſonā duplicauit. Naturas plane adunauit ſine cōfuſione permanentes, & in ſaecula permanſuras. Sic enim adunauit, vt nec diuinitas in humanitatem mutaretur, nec humanitas a diuinitate abſorberetur; ſed utraq. natura incolumis cuſtodita ſuis officijs uteretur, ſuis operibus agnoſceretur, ſuis nominibus uocaretur, uerumtamen perſonis proprijs non diſtingueretur. Non ſic enim adunatae ſunt duae ſubſtantiae, diuina ſcilicet & humana, ut fieret vna ſubſtantia, ſed vt eſſet vnius perſonae, atq. ex eis, & in eis unus ſemper exiſteret Chriſtus. Abſit enim, vt dū unā cogit ueritas praedicare perſonā, duas audeamus negare naturas. Si enim creator factus eſt creatura, ſi uerbū factū eſt caro, ſi De- *Iohā.* 1.
us habitu inuētus eſt ut homo; nec creator creati, *Phil.* 2.
nec uerbum caro fieri, nec Deus eſſe potuit homo ſine alterius ſuſceptione naturae. Et ſi altera eſt natura ſuſcepta, duae ſunt profecto naturae, nō una. Sed ſi ex duabus facta eſſe adſeritur una, quae facta ſit, debet primitus dici. Quamuis enim ex duabus ſubſtantijs vna aliqua uix ualeat fieri ſine amb arum confuſione, aut unius abolitione; tamen quotiens ex duobus fit aliquid unum, noua res fit. & ſi noua res fit, nouum neceſſario naturae nomen exiſtendo nouiter ſumit. Verbi gratia, Alia eſt in nobis natura animae, alia corporis. illa ſpiritalis, iſta terrena. illa inuiſibilis, iſta uiſibilis. Et quia ex his duabus una eſt facta natura, nouum naturae nomen indepta eſt, ut diceretur homo. Separatim enim dicitur anima, ſeparatim corpus.

nec anima poteſt nuncupari corpus, nec corpus poteſt nuncupari anima; ſimul autem corpus & anima recte nuncupatur homo. Nec natura animae eſt natura corporis, nec natura corporis eſt natura animae. ſimul autem conſtans ex natura corporis & animae, una eſt humana natura. Proinde ſi diuina natura & humana confirmantur unam feciſſe naturam, † inueniatur, & numquam naturam quae nec diuina appelletur, nec humana. ſed ſicut noua, ita nouo nomine nuncupata. nullus plane† tergiuerſatur, & unius naturae contētioſus adſertor in huius articulo propoſitionis, naturae quam ex duabus unam fingit, nouum nomen adponat, & eam Chriſtum† dicere dicat, quia Chriſtus nomen officij eſt, non naturae. ab unctione enim Chriſtus. unctio uero temporalis diſpenſationis indicium, non ſubſtantiae uidetur eſſe uocabulum. Ille enim qui ex duabus factā credit unam, (ſaepe dico) dicat, quam unam. Eſt enim una, nec diuina dici poterit, nec humana, ſed quocumque alio nomine. quod nomen ſi quis inuenerit, naturae unius adſertor tolerabiliter erit. Ego tamen ualde metuo unius naturae profeſſionem confidentes adſumere; quoniam ſi una eſt natura Chriſti, aut tota erit aequalis patri, aut tota patre minor. ſi tota aequalis, ſecundum quam dicit, Pater maior me eſt? ſi tota minor, ſecundum quam dicit, Ego & pater unum ſumus? aut inpaſſibilis, aut paſſibilis. ſi inpaſſibilis, ſecundum quid dicitur Chriſtus paſſus, mortuus, crucifixus? ſi paſſibilis, aut Chriſtus iam unam naturam non

f. inueniatur nomē. at numquam natura inuenietur, quae &c.
f. tergiuerſetur.
f. delendū, dicere.
Iohā. 14
Iohā. 10

habebit cum patre, ut ſegregetur a paſſionib. eius
Deus pater; aut ſi haec una natura, quam habet cũ
patre communẽ, paſſibilis erit, propter quae paſ-
ſibilis erit? & iã non catholici Chriſtiani, ſed hae-
retici gloriabuntur patripaſſiani. Addo adhuc, ſi
una eſt natura Chriſti, aut inuiſibilis adſeritur, aut
uiſibilis. ſi inuiſibilis, quam uiderunt qui crucifi-
xerunt? quam uiderunt Apoſtoli uſq. ad tactum?
quam uidendam promiſerunt angeli, dicentes;
Sic ueniet, quemadmodũ eum uidiſtis euntem in *Act.* 1.
caelum? Sed ſi uiſibilis, quid uolebat dilectori ſuo
in futuro manifeſtare, quando dicebat; Et ego di- *Iohã.* 14
ligam eum, & manifeſtabo ei me ipſum; iam ma-
nifeſtatus ſecundum carnem? Aut cur male cla-
mat euangelium, Nemo nouit filium, niſi pater? *Mat.* 11
Sine dubio enim quod uidemus, nouimus. & ne-
mo poteſt dicere nõ ſubiacere notioni, quẽ ſubia-
cere cõfeſſus fuerit uiſioni. Mouetur adhuc quae-
ſtio, Si una eſt natura Chriſti, aut ubique diffuſa
eſt, aut localis. ſi ubiq. diffuſa, quare uerba ſymbo-
li ſic recitamus, Tertia die a mortuis reſurrexit, *Symbolũ*
aſcendit ad caelos, ſedet ad dexteram patris? Quis *Apoſt.*
reſpondebit mihi, ſi ubiq. diffuſa eſt natura Chri-
ſti, quomodo aſcendit in caelos? ſi ubique diffuſa
eſt, quomodo ſpecialiter de ea dicitur, Sedet ad dẽ *Ibid.*
xterã patris? Sed ſi localis eſt, certe ſapientia Dei, *1. Cor.* 1
quae eſt Chriſtus, attingit a fine uſq. ad finem for *Sap.* 8.
titer, & diſponit omnia ſuauiter, & ubique eſt,
†quod recedens a diſcipulis ſuis ſecundũ praeſen- *f. quae*
tiam carnis, Ecce ego, ait, uobiſcum ſum uſque ad *Mat.* 28
conſummationẽ ſaeculi. Erubeſcamus ergo duas

negare naturas, ut in uno Christo appareat quae natura sit aequalis patri, quae minor patre; quae passibilis, quae inpassibilis; quae visibilis, quae inuisibilis; quae vbiq. diffusa, quae localis, dũ tamen unus sit Christus, & aequalis & minor, & inpassibilis & passibilis, & inuisibilis & visibilis, & vbiq. diffusus & localis; totus aequalis, non totũ aequalis; totus minor, non totum minor; totus inuisibilis, inpassibilis, ubiq. diffusus, sed non totum. Hic uero si requiras, quid est, totum Christus? respondeo, Verbum Dei, anima rationalis, & caro. Siue enim uerbum dicas, totus est Christus, sed non totum, nisi adhibeas animam rationalem, & corpus. Siue animam rationalem dicas, totus est Christus, sed non totum, nisi adhibeas uerbum, & carnem. Siue carnem dicas, totus est Christus, sed non totum, nisi adhibeas verbum, & animam rationalem. Totus ergo Christus ubiq. est secundũ uerbum, sed non totũ ubiq. est, quia non est ubiq. anima rationalis & caro, cum quibus est totũ totus Christus. Apud inferos fuit secundum animã rationalem, sed non totũ, quia caro ibi non fuit, cum † quo totũ est. Totus Christus in sepulchro fuit secundum carnem, sed non totum, quia anima rationalis ibi nõ fuit, cum† quo est totũ. Verbum tamen Dei & cum anima sua apud inferos, & cum carne sua in sepulchro fuit, quia naturaliter ubiq. diffusum, nec animae suae, nec carni suae aliquando defuit. Siue igitur uerbum, siue anima rationalis, siue caro significetur, totus Christus significatur, sed non totum. Neq. enim erit totum, nisi

f. qua

f. qua

nisi simul uerbum,anima rationalis,& caro. Quare autem uerbum totus Christus, & anima rationalis totus Christus, & caro totus Christus, nisi quia una est uerbi,animae rationalis,& carnis persona? Quare iterum uerbum sine anima rationali & carne non totum Christus, aut anima rationalis & caro sine uerbo non totũ Christus, nisi quia alia est uerbi,alia rationalis animae carnisq. natura? illa diuina,ista humana. illa simplex,ista composita; cum tamen una ipsa Christi persona,quae duas,diuinam & humanam,idest simplicẽ & compositam uidetur adunare substantias,non sit composita,sed in singulis simplex, & in utrisque simplex,& ita simplex,sicut fuit antequam in sua unitate susciperet hu̇manam naturam,ut haberet deinceps substantias duas,unam sicut diximus, simplicem,aliam uero compositam. Sed quid iã pluribus inmoramur? De incarnatione Christi haec est fides mea, per quã fateor,ex duabus, & in duabus substantijs unam Christũ habere personam. Nec moueat,quomodo potuerit habere duas una Christi persona naturas, cũ uideamus diuinitatis unam substantiam tres habere personas. Si enim mihi dicat aliquis,In Christo ostende mihi secundum numerum naturarum, numerum personarum; respondebo intrepidus, Ostende mihi etiã tu in deitate secundum numerum personarum, numerum naturarum. Si enim non potest esse natura sine persona, poterit esse tamen persona sine natura. Sed si dicitur in trinitate omnes tres personas unam habere naturam, quia illa una natura

omnium trium est personarum; ita ego in Christo dicam utrasq. naturas unam habere personã, quia illa significans existere, cuius est,† quia alium distinguit ab alio. Vnde rite personarum duarum in Christo uideretur quispiam exsurgere praedicator, si Deus ille non fuisset homo, aut homo ille non fuisset Deus, alium ab alio sua distinguente persona, dum secundum superioris intellectum definitionis proprietate incommunicabili sic unũ Christum personam diuinitatis significaret existere, ut eũ ab alio, qui in humanitate credendus fuerat, separaret. Verumtamen absit hoc a fidelibus mẽtibus, longe fiat a Christianis disputationibus. Proinde illi quos negare adseris dominũ nostrũ IESVM Christũ unum esse de sancta & indiuidua trinitate, si fatentur dominũ nostrum IESVM Christum Deum esse, Dei filium, factũ hominis filium, & ideo nominato domino IESV Christo non hominem purum, sed diuinã simul & humanam substantiam nominari. si fatentur Deum trinitatem, patrem esse, & filium, & spiritũ sanctum, & hunc filium, sine quo trinitas numquam fuit, & quo carnem suscipiente mansit trinitas, sicut semper est trinitas, ex initio incarnationis suae ipsum esse intellegunt dominum IESVM Christum, quid ad nos, quibuslibet uerbis rectã praedicent fidem? Videndum potius reor & considerandũ diligentius, cur dominus IESVS Christus unus esse de sancta & indiuidua trinitate nimis caute a quibusdã negetur. Tribus enim modis, quantũ mea fert opinio, sententiae huius su-

† *f. delendũ, quia*

specta

ſpecta redditur propoſitio. Primus modus eſt, ne ideo dominus IESVS Chriſtus unus eſſe de ſancta & indiuidua trinitate praedicari putetur, ut alius ipſe, alia trinitas, de qua unus eſſe dicitur, inculcetur. uelut cum de patre eſſe filium credamus. Alius eſt

Reliqua deſiderantur.

S. FERRANDI KARTHAGINIENSIS ECCLESIAE DIACONI

AD SANCTUM FULGENTIUM Ruspensem Episcopum Epistula, De quinq. quaestionib.



OMINO beatissimo & cum omni ueneratione† inspiciédo, sancto patri Fulgentio, Ferrandus diaconus in domino salutem. Saepe † multũ uolui effectum interrogare discendi; sed absentem magistrum frequentibus epistulis compellare, portitorum raritas ex itineris longinquitate prohibuit. Vnde nunc beneficio praesentis occasionis admonitus, in vnũ congessi quae potui, & responsione uestra melius dilatanda breuiter quaero, rogans obsecransq. Christum, a quo intus audis quod doceas foris, ut ueraciter dicas mihi, Vtrum trinitas indisseparabilis propter unam eandemq. naturam, operationem atq. uoluntaté, dici debeat separabiles habere personas; an etiã in personis sit omnino inseparabilis praedicanda. Vel utrum Deus Dei filius sicut dicitur natus, passus, mortuus, crucifixus; ita eius diuinitatem confirmare nos oporteat natam, passam, mortuam, crucifixam; quamuis siue Deus, siue diuinitas nominetur, sola caro intellegatur mutabilis

f: suspiciendo

f. multa volui adfectu

Quaest. I.

Quaest. II.

lis

lis atq. passibilis, secundum quam Deus aut diuinitas pati potuit, quod in sua natura non potuit. Tertio adhuc requiro, utrum anima Christi susceptricis deitatis plenam habet omnino notitiã; & quemadmodum se inuicem norunt pater & filius & spiritus sanctus, ita idẽ filius semetipsum per id quod homo est in eo quod Deus nouerit, ex utraq. atq. in utraq. substantia totum capiens patrem. An fortasse sicut oculis corporalib. Deũ spiritum minime uidet, ne non homini dignitas addita, sed natura credatur penitus commutata; sic rationalis animae, quamuis pio intellectu & corde mundissimo, non uideri neq. comprehendi omnem diuinitatis essentiam, ne quaelibet creatura inueniatur capere creatorem. Patere me obsecro iterum quaerere; uolo enim simul plura proponere, quia non est ubi singillatim de singulis percontemur. Vnum regnũ patris & filij & spiritus sancti credimus & fatemur, simul eos dominari creaturis omnibus sententes. quare ergo in orationibus sacerdotum per IESVM filium dominum nostrum, qui tecũ uiuit & regnat in unitate spiritus sancti, per uniuersas paene Africae regiones catholica dicere consueuit ecclesia? Tamquam solus filius cum patre possideat regnum in unitate scilicet spiritus sancti, aut regnantes adunare, non simul regnare spiritus sanctus intimetur. Responde ad haec rogo celeriter, & inculto eloquio de rebus ignotis consulentem suauissimo melle caelestis pasce sermonis. illud etiam diligenti expositione dilucidans, quid sit quod Lucas Euan-

Quaest. III. *Quaest. IV.* *Quaest. V.*

Luc. 22. Euangelista cenam domini narraturus, prius eum dicit calicem accepisse, & discipulis diuidendum inter se continuo tradidisse, & tũ deinde accepto pane dixisse. Hoc est corpus meum; & accepto similiter postquam cenauit calice, tunc dixisse; Hic calix nouum testamentũ est in sanguine meo, qui pro uobis funditur. Numquid unus calix secundo est datus, an alius prius, alius postea? Et si ita est, ad cuius rei pertinet sacramentum, ille, de quo maxime ceteri qui scripserunt euangelia, tacuerunt? Noli quaeso differre responsum, nec paratum animum longa exspectatione suspendas. Occupationum quippe uestrarum debemus meteri uel partem. Rogo etiam, ut librum de Regula uerae fidei relegendum nobis iubeas destinare, & epistulam ad Iohãnem Tharsensem Episcopum, ubi de malefico quodam iudici non tradendo me mini plenissime disputatum. Codices duos suscepi, & infanti Hermiae propriũ reddidi. Iube etiã epistulam de Oratione, quam ad me hic positum mãdare dignatus es, iterum huc scriptam dirigere. Dum enim pro splendore sui a multis quaeritur ad legendum, faciente nostra obliuione, apud quem remanserit ignoramus. Sanctos presbyteros, diacones, beatamq. congregationem supplex saluto. Deus noster paternitatem tuam ad aedificationem nostram conseruare dignetur incolumem, domine pater. Amen.

Hic liber de regula uerae fidei est S. Fulgentij, qui inter opera S. Augustino falso adscripta nominatur, De fide ad Petrum.

Inter opera S. Fulgentij epistul. 4. ad Probam.

NE quid Ferrandi sanctissimi uiri, optimiq. scriptoris omitteremus, eius quoq. post maiorum vigiliarum lucubrationes ad S. Fulgentium epistulam de uarijs per eam quaesitis rebus adiectam curauimus, breuem quidem illam, sed profecto ualde necessariam. quippe in qua secunda quaestio ad id quod saepe notauimus de Christi diuinitate, quam natam, passam, crucifixam hic auctor dicere solet, & quidquid eiusmodi fuit, mire pertinet. Ea uero exstat inter opuscula S. Fulgentij nouissime a Plantino impressa. Quid autem ad ea Fulgentius, cuius hic noster auctoritatem secutus est, quamq. accurate responderit, scire si quis uolet, ipsa illa ex editione cognoscat. Sed & duo praeterea, quae Ferrando a superiorum temporum summis uiris testimonia tribuuntur, postremo nacti, quo licuit scilicet loco ponimus.

ISIDORVS HISPALENSIS
Episcopus in lib. de viris inlustribus.
Cap. XIV.

FErrandus diaconus Karthaginiensis ecclesiae ad Pelagium, & Anatolium Romanos diaconos consulentes, utrum liceat damnare quemquam post mortem, rescriptum edidit, id negans. Idem epistulas etiam ad B. Fulgentium misit.

DOMINO MAGNIFICO, VIGILANTISSIMO PASTORI, ac praecellentissimo Mediolanensi Archipraesuli Anselmo,

Nos minimae gregis ipsius ouiculae, & peculiares uernulae, pontificale decus, inenarrabile, inclytum uotis sedulis inprecamur.



Lavdibvs *praeferendum prouidentiae uestrae, inclytae pastor, acumen, ecclesiasticis utilitatib. prouide ac sollerter prospiciens, & ad communem gregis sibi commissi profectum interius semper exteriusq. decertans, nostram quoq. paruitatem inter reliquos suorum famulorum praemonere frequentius, & ad potiora studia incitare non abnuit, praecipiens omnimodis & iniungens, ut sacrorum instituta canonum, quaecumq. ab ipsis Christianae fidei primordijs sanctae atq. catholicae ecclesiae magistri, Apostoli uidelicet, atq. apostolici uiri ad posteritatis instructionem scriptis tradidere suis, coadunandi atq. coaptandi in unam formulā pro modulo ingenioli nostri qualemcumq. diligentiam haberemus. Nos uero imperitiae, exiguitatis, atq. imbecillitatis nostrae admodum conscij, opus tam arduum nulla prorsus temeritate adgrediendum, nulla audacia praesumendū duceremus, nisi uestri compelleret censura mādati. praesertim cum in hoc ipso robustiores, perspicacioresq. uiros tam Graecos, quamq. & Latinos certum sit desudasse. Nam in altero Ferrandus Karthaginiensis ecclesiae*

clesiae diaconus, in altero autem Cresconius quidam eiusdem operis imitator ecclesiasticarum sanctionum quandam uidentur fecisse concordiã. Nobisq. magnopere cauendum, ne forte identidem resarciendo, aut conpilatorum, aut derogatorum denotemur infamia. Vt ergo uestrae praeceptioni, quae nos supra modum cogit, uestroq. ardentissimo amori aliquatenus satisfacere ualeamus, post diuinum praesidium uestrae nobis ante omnia paternae benedictionis adesse precamur suffragium, quatenus inter alios uestrae dominationis alumnos, & si non de proprio, saltem de alieno labore, uestro prouidentissimo iudicio non penitus appareamus inmunes. Ad exsequendum igitur nostrae exiguitatis opusculum, prout bonorum opifex dominus conferre dignatus fuerit incrementum, uniuersas paternorum canonum, conciliorum, atq. decretalium paginas in duodecim partes instar apostolici stemmatis censuimus distinguendas, ita dumtaxat, vt sua singulis partibus congruentia capitula praenotentur, quae propositae caussae uelut quidam ueracissimi testes euidens testimonium praeferant, atque auido lectori patulum inueniendi quod desiderat, aditum ostendant. Quem petimus moleste non ferat, si de unaquaque re quid singuli magistrorum senserint, non inprouide subicimus; quandoquidem rata magis atque inconuulsa uidetur sententia plurimorum iudicum auctoritate subnixa. Prima itaq. pars, &c

ROMAE
EXCVDEBAT. FRANCISCVS
ZANNETTVS. ANNO
cIɔ. Iɔ. LXXVIII.